ЖИТТЯ ВИДАТНИХ ДІТЕЙ

Оксана Лущевська

про

Христофора Колумба

Джона Ньюбері

Чарльза Дарвіна

Дніпрову Чайку

Перл Сайденстрікер Бак

Оксана Лущевська

про

Христофора Колумба
Джона Ньюбері
Чарльза Дарвіна
Дніпрову Чайку
Перл Сайденстрікер Бак

УДК 821.161.2(73)-32
ББК 84(7Спо=Укр)6-4
Л87

Серія «Життя видатних дітей» заснована 2007 р.
Оповідання
Для дітей молодшого та середнього шкільного віку

Художник *Інга Леві*

Лущевська О.
Л87 Оксана Лущевська про Христофора Колумба, Джона Ньюбері, Чарльза Дарвіна, Дніпрову Чайку, Перл Сайденстрікер Бак: оповідання / Оксана Лущевська. – К.: Грані-Т, 2010. – 96 с., іл. (Серія Життя видатних дітей).
ISBN 978-966-465-320-3

Оксана Лущевська – молода українська письменниця, яка мешкає в США, – розповідає в цій книжці про дитинство напрочуд цікавих людей:

– іспанського мореплавця Христофора Колумба, який мав дивовижне руде волосся, а писати й читати, кажуть, навчився в уже зрілому віці, принагідно відкривши Америку;

– британського книговидавця й письменника Джона Ньюбері, який першим збагнув, чим дитяча книжка відрізняється від дорослої, і створив «Маленьку гарненьку кишенькову книжечку», з якої почалася світова дитяча література;

– англійського натураліста й мандрівника Чарльза Дарвіна, який понад усе на світі любив спостерігати за життям рослин і тварин, а тому й зумів розкрити чимало таємниць природи;

– української письменниці, педагога й правозахисниці Дніпрової Чайки, яка не лише закладала основи вітчизняної літератури для дітей, а й створила лібрето кількох чудових дитячих опер;

– американської письменниці, журналістки, перекладачки, громадської діячки Перл Бак, яка не лише першою у своїй країні була удостоєна Нобелівської премії з літератури, а й стала названою матір'ю для дев'яти дітей різних національностей.

Для кмітливих, допитливих і непосидючих юних читачів.

УДК 821.161.2(73)-32
ББК 84(7Спо=Укр)6-4

ISBN 978-966-2923-77-3 (Серія Життя видатних дітей)
ISBN 978-966-465-320-3
© «Грані-Т», майнові права, 2010

файл відредагував glassed

Оксана Лущевська
про

Христофора Колумба
Джона Ньюбері
Чарльза Дарвіна
Дніпрову Чайку
Перл Сайденстрікер Бак

Висловлюю сердечну вдячність:
чудовій казкарці та подрузі Ірині Шевчук –
за неймовірно величезну творчу підтримку;
натхненній подрузі Зої Жук –
за тривке заохочення;
дорогій моїй мамі Наталі Лущевській –
за безмежне терпіння;
чоловікові Дзмітрію Бандаренку –
за непохитну віру в мене

Шлях, обраний серцем

Скільки разів у дитинстві кожному з нас, любий читачу, доводиться відповідати на запитання на кшталт: «Ким Ти будеш, коли виростеш?» Мабуть, безліч...

Кожен мріє про своє. І, безсумнівно, будь-яка відповідь є правильною. Ти впевнено стверджуєш, що станеш космонавтом чи лікарем, вихователем або екологом, письменником чи, може, винахідником... У кожнісінької людини є своє неповторне завдання в житті: цікаве та захоплююче, а водночас складне й непередбачуване.

Гортаючи цю книгу, Ти познайомишся з героями, котрі з дитинства мріяли бути саме тими людьми, якими вони стали в дорослому віці. Їхні дороги були нелегкими. Не раз доля випробовувала наших героїв на життєву мудрість і кмітливість. Утім вони зуміли зберегти вірність мріям дитинства і втілили їх якнайкраще. Так Перл Комфорт Сайденстрікер Бак пообіцяла собі написати книжку про Китай, де вона мешкала тривалий час. І написала – щиро та правдиво, ставши згодом лавреатом Нобелівської премії з літератури. Чарльз Дарвін мріяв бути дуже відомим і, створивши сучасну теорію еволюції, став титаном наукової праці. Христофор Колумб хотів прокласти новий шлях до Індії, натомість відкрив невідомі тоді європейцям американські землі. Джон Ньюбері з дня у день плекав бачення дитячої книжечки, тож нині він відомий у світі як першовидавець

літератури для дітей. Людмила Олексіївна Василевська-Березіна, літературний псевдонім Чайка Дніпрова, прагла дарувати людям радість казки. Вона втілила свою мрію в письменництві, створивши чимало цікавезних казок, віршів, оповідань та лібрето.

Як бачиш, любий читачу, недарма кажуть, що успіх приходить до тих, хто цілеспрямовано і відчайдушно йде до мети, долаючи всі перешкоди на своєму шляху.

Славетний український філософ Григорій Савович Сковорода писав: «Роби те, до чого народжений...». Саме так. Бо якщо дослухатися до свого серця і йти за його покликанням, то Твоя мрія безсумнівно здійсниться. Став перед собою мету і сміливо йди до неї. І якщо хтось казатиме, що Ти просто собі наївний відчайдух-мрійник, – не зважай! Бо завдяки нашим мріям народжуються бажання, а з бажанням у серці запалюється іскра, яка яскраво освітлює непересічний шлях. Шлях, обраний Твоїм серцем...

СМІЛИВИЙ МОРЕПЛАВЕЦЬ

Дитинство Христофора Колумба

Я вийшов у море, будучи юним...
Христофор Колумб. Листування

1.

Христофор визирнув із вікна – небо чисте, аж прозоре. Від шторму не лишилося й сліду. Це ж треба, дощ періщив цілісіньку ніч! Такої негоди вже давно не було в їхньому містечку. Здавалося, вітер повириває дерева з корінням і море безжально змиє їхній будинок у гущу своїх індиґових глибин.

Та почув Господь Бог молитви! Злива вщухла на світанку. Якби не випогодилося – чи б вирушив батько зранечку до сусіднього порту по вовну? Певно, що ні. А якби залишився вдома, то, безсумнівно, знайшов би Христофорові заняття в майстерні. Адже роботи багацько. Всім вистачить: і Христофору, і Джакомо, і Бартоломео, і Б'янкеллі. Там підлогу підмести, тут шибки вимити... Навіть коли все, здавалося б, зроблене, батько завжди щось іще знайде. Тільки й устигай усе виконувати!

Тато – суворий. Він увесь час тяжко працює. Мама теж. І не дивно, бо в Генуї – купець на купцеві! Звідусіль тільки й чути: «Купи – продай!». Не місто – ярмарок! Тож татко Доменіко і мама Сюзанна дотримуються місцевого торгівельного звичаю: не продаси – не проживеш! Утім, як би тяжко родина Коломбо не працювала, однак на ткацтві заробиш хіба копійчину. Лише на хліб і воду. Тому Христофор і рвався до порту, де відчайдушні й сміливі мореплавці, котрі не боялися

вирушати в морські далі, вивантажували з кораблів усілякі екзотичні смакоти.

Сушені фініки. Свіжий інжир. Помаранчеві цукати. В'ялені банани. Смажений фундук. Солодкий і гіркий мигдаль. Золотаві спаґеті. Спаржу й артишоки... Христофорові аж очі розбігалися. Та попросити не насмілювався ніколи! Цікавитися – то інша справа. Ну, а жебрати – оце вже ні! Краще самому в море податися. Адже Христофорові зовсім не страшні водяні простори. Та й у портовій гавані хлопець мов риба у воді.

У порту життя вирувало! Якби ще батько частіше відпускав... А то тільки й чутно: «Нема чого дітям по гавані вештатися!»

Добре, хоч мама, за відсутності тата, брала всі обов'язки на себе і дозволяла дітям прогулюватися вузькими вулицями Генуї.

Усі генуезькі шляхи вели до порту. Біжиш собі по бруківці межи сіруватих будинків, густо повитих плющем та хмелем, лящиш голими п'ятами, а попереду – морська гладь. Якщо ж піднятися на костельну дзвіницю, то від краси можна й слова позабувати! З дзвіниці-бо видно все містечко: головаті вежі, візерунчасті башти, площу Феррарі з помпезним фонтаном, що пульсує кришталевою водою, розцяцьковані балкони, широчезну міську браму... Вся Генуя – мов на долоні! Вся Генуя таємниче схована в міцних морських, чи то пак портових обіймах.

Порт добре видно звідусіль: безліч великих і малих торгівельних кораблів з розпростертими вітрилами; десятки рибацьких суден, повнісіньких улову; без ліку місцевих човнів, завалених усіляким крамом. І юрби, юрби, юрби...

2.

– Ось і малий Коломбо! – гукали моряки, забачивши Христофора здаля.

А хлопця годі було не помітити: волосся – морквяне. Ще й ластовиння по обличчю густе, наче хто навмисне розмалював!

– Де ж учора був? – викрикували з іншої палуби. – Шторму злякався?

– Справжні моряки негоди не бояться! – казали рибалки з човна. – Їм море по коліна!

Христофор мовчав. Нащо запитують? Сміху заради? Самі ж бо знають, що з вовною у татковій майстерні хлопець день прогаяв.

Він помалу вийшов на берег. Ну й сморід!.. Буря винесла бридкі водорості, схожі радше на медузи, ніж на рослини. Христофор озирнувся довкола – ого, скільки кораблів сьогодні! Певно, негода застала купців-мореплавців у морі, тож вони змушені були причалити до генуезького берега. Хлопчик захоплено розглядав строкаті прапори. Скрізь сновигали широкоплечі моряки з клунками-пакунками, немов тренуючи загартоване тіло. Деякі судна вже йшли в море, а деякі ще вантажилися місцевим крамом.

Христофор сів на мокрий пісок і почав спостерігати за моряками.

– Малий, хочеш у море? – раптом почулося з-за спини, і дужа засмагла рука лягла на хлопчикове гостреньке плече.

– А що, візьмете, пане? – просто, без подиву мовив Христофор, чекаючи, що сивобородий моряк тут же пожартує з нього, а потім довго буде тицяти пальцем, показуючи простодушного хлопця мореплавцям.

– Стрибай он у той човен! – показав старий. – Якщо води не боїшся... – моряк примружив очі, наче випробовуючи Христофора на кмітливість.

Хлопчик не зрушив з місця. Йому все ж було боязко – ось-ось моряк вибухне голосним реготом.

– А хай йому грець, який несміливий! То йдеш чи ні?

«Невже й справді рибалка не жартує?!» Христофор спрожогу кинувся за ним.

– Тримай весло! – сказав моряк.

Хлопчик сів у мокрий від учорашньої зливи човен, і старий управно відштовхнувся від берега й вертко, мов дзиґа, вивів його із портової гавані. Христофор не встиг і разу змахнути веслом, як вони вже помалу пливли собі, борознячи легенькі морські хвилі.

Раз-два! Раз-два! Морякові груди роздувалися, наче повітряна кулька, на вдих і здувалися на видих.

– Поміг би! – нарешті озвався він. – Отак, отак!

Христофор мерщій взявся повторювати за досвідченим рибалкою.

Випливши на глибінь, моряк закинув рибацьку сітку.

– Треба з десяток тлустих окунців упіймати на замовлення! – сказав старий і, заплющивши очі від сонячного проміння, затягнув тихеньку пісню.

Христофор не розумів, про що співав рибалка – той ледь розбірливо бурмотів слова.

Спочатку хлопець не відводив від сітки очей, але скоро йому обридло.

– Пане, – звернувся Христофор, – про що ця пісня? Второпати не можу...

– Не можеш, бо пісня іншомовна, – відповів старий. – Вивчив, коли потрапив до піратського судна в полон. У пісні йдеться про морське чудовисько, що мешкає в чорній безодні океану і безжально пожирає всіх мореплавців.

–Я в чудовиська не вірю! – випалив Христофор.

– Як це не віриш? Ет, який! – розсміявся рибалка. – То ж усі вірять, а ти ні. Хай тобі добре буде! Щоб ти, малий, і не стрічав стоногого спрута чи велетенську медузу, яка своїми щупальцями тягне простісінько в густу морську імлу...

– В імлу? Та де?! Може, пане, десь і є те страхіття, – перебив Христофор, – але не таке воно вже й хиже. Думаю, що якщо бути обережним і його не чіпати, то й воно чіпати не буде!

– Е-е-ет, поговори ще! – почухав кудлату сиву голову мореплавець. – Усе ти знаєш! Послухав би краще пірата Ромоло. Він морське чудовисько на власні очі бачив. Досі, як оповідає, – тремтить, мов заєць.

– Не вірю... – стояв на своєму Христофор.

– Направду, якийсь ти Хома невіруючий! Поспитайся сам. Ромоло тобі й перекаже, як за ними хвостата медуза пливла і била хвостом по кораблю. Весь екіпаж на палубу вийшов, ставши в оборону. А медуза, побачивши, скільки їх було, ще дужче розійшлася. І щоб ти знав, малий, – вижив лише Ромоло. Поборов він її! Своїми ж руками...

– То, пане, ваш Ромоло таке розповідає, бо не хоче, щоб ви по крам заморський далеко плавали, – показав свою дотепність Христофор. – Це вже я точно кажу!

– Кажеш, кажеш – нема, щоб довести! – підкинув шпильку рибалка.

– А я доведу, пане! – Христофор аж підскочив у човні. – Ще й коштовностей привезу повнісінький човен, щоб усім генуезцям вистачило! І фініків та інжиру...

– А ось воно що, – старий поліз у кишеню, – ти голодний! Тож-бо я думаю, що це бурчить. А то, малий, в животі у тебе, – і рибалка дістав жменьку миґдалю й подав Христофорові. – На, їж! Бо на голодний шлунок ще не такого наверзеш!

Хлопець помалу жував і міряв водяні простори, гадаючи, які незвідані далі ховаються за горизонтом. Але йому зовсім не вірилося, що десь там далеко, за тридев'ять морів, у глибинах живуть чудовиська. Чутки то все – й годі!

По полудню старий дістав сітку, повну дрібного улову. Втім, знайшов і кілька пузатих окунів.

– Та згодиться... – закинув рибу в човен. – Повний назад! – гукнув.

Христофор узявся за весло. До берега діставлися швидко.

– Он де малий Коломбо!

– Невже то малий Коломбо? – знову кричали моряки, тицяючи пальцем на Христофора.

Раптом хлопець побачив батька, що пробирався крізь юрбу заклопотаних мореплавців.

– Пане, – Христофор торкнувся м'язистої руки рибалки. – Адже я впорався, хіба ні?

– Годиться для першого разу! – кивнув старий.

– Скажіть це моєму таткові, будь ласка, – хлопець принишк, бо батько вже стояв поруч із рибалкою.

– Хоробрий син у вас росте, – моряк поплескав Христофора по плечу. – Такого і в море не гріх пускати!

Батькове обличчя раптом осяяла усмішка. Від того Христофорові полегшало на серці.

3.

Як зненацька тато захворів!.. Увесь ранок матінка Сюзанна заклопотано бігала в кімнату, де лежав хворий батько. Він раз по раз кашляв так гучно, що малій Б'янкеллі аж у вухах дзвеніло.

Сьогодні ніхто й не відмикав ткацької майстерні. Це означає, що пополудні роботи буде всім удвічі більше. Діти слухняно чекали батьківського слова. Хоча Б'янкеллі хотілося на вулицю побавитися з сусідською дітлашнею. Та й хлопцям не сиділося на місці. Утім, будинку не полишали. Дивилися, як приходив лікар, оглядав батька і щось повільно пояснював матері. Вона слухала і сумно кивала. Потім довго розмовляла з татом.

Коли лікар вийшов з будинку, мама нарешті заговорила й до малих.

– Треба купити ліки, – зітхнула вона. – У купців, – додала зажурено, – а там три шкури здеруть. Тож, діти мої, – мама сіла на лавку біля хлопців, а Б'янкелла швидко видерлася їй на коліна, – доведеться працювати нам самим.

Христофор знітився:

– А до порту?

– Немає часу, дитинко... – звела матуся сумні очі на Христофора.

Хлопцеві аж у животі тенькнуло. Його ж чекатиме старий рибалка! А коли він не прийде, то чи й візьме рибалка його на човен опісля? Зрозуміло, що ні. Знайде собі кращого помічника, ніж Христофор. І сміятимуться тоді моряки, мовляв,

не дотримав свого слова малий Коломбо! Він хотів було сказати мамі про це, але з кімнати долинув батьків кашель, і Христофор знітився. Вирішив мовчати. Головне, щоб татко одужав.

Із тяжкими думками Христофор узявся за роботу. Помалу мотав шерстяні нитки для майбутньої ковдри. Аж раптом батько гукнув з кімнати:

– Синку, а йди-но сюди!

Хлопець підійнявся і підбіг до батька.

– Доведеться тобі, дитино, тепер до сусідніх портів по шерсть плавати, поки я не одужаю. Впораєшся?

Христофор зрадів. Плавати на торгівельному човні до недалеких портів – це не шерстяні нитки намотувати на котушки.

– Впораюся, батьку!

Татко дістав з кишені кілька монет.

– Це на дорогу, синку. Якщо зможеш вирушити на світанку – буде дешевше. Тільки пильнуй, щоб на човен, бо на суднах останнє здеруть. І не лови ґав, Христофоре! Чуєш, синку?

– Добре, батьку! – тішився хлопець, що тато, який раніше й слухати не бажав про Христофорові подорожі морем, тепер довірив йому щонайвідповідальніше завдання.

4.

Уранці, коли небо вдягнулося у прозорий серпанок, а сонце тільки почало розквітати рожевою морелею далеко за обрієм, Христофор вийшов з дому.

Повітря було свіже як ніколи! Не повітря, а морський бальзам! Здавалося, що за ніч усе довкола

пропахло морем. Живильним і чистим! Ніщо не псувало вранішньої морської свіжості. Христофорові навіть захотілося на кілька хвилин зупинитися й подихати на повні груди. Утім, батько просив поспішати. Відтак хлопчина, швидко перестрибуючи з ноги на ногу, подався прямісінько до порту.

Ближче до портової гавані почали траплятися назустріч люди, котрі, певно, як і Христофор, поспішали до вранішніх торгівельних човнів. Зненацька хлопець помітив двох мореплавців, що несли велику скриню. Вони раз по раз зупинялися, намагаючись умостити громіздку ношу якомога зручніше на плечі. Один сопів, інший кректав.

Христофора взяла цікавість, і він притишив крок. Чоловіки на «один, два, три» закинули скриню на плечі. Утім, ноша все ж покосилася і... з гуркотом впала. При цьому застібки скрині ляснули і різноманітний крам повалився на бруківку.

– Що ти накоїв, телепню? – наскочив старий моряк на молодого. – Чи ти геть розум втратив? Адже це наш заробіток!

– Хіба я винен? Хіба я? Хіба? Це не я... – залементував той.

Вони голосно засперечатися. Христофор підійшов ближче. Йому не терпілося хоч краєчком ока глянути, що ж таке дорогоцінне могли нести до порту мореплавці.

– Допомога потрібна? – перебив їх галас Христофор.

Чоловіки ніяково переглянулися. Але, побачивши, що це був лишень хлопець, який аж ніяк не зазіхав на їхні розгублені багатства, відповіли разом:

– Давай!

g13

Христофор торкнувся першого сувою, що лежав на бруківці. Його пальці пробігли по гладесенькій поверхні. Тканина вигравала ясним сріблястим переливом. Другий сувій видався цупкішим, але не менш приємним на дотик.

– Із цього буде одяг? – насмілився поспитатися Христофор.

– Авжеж! Звісно, одяг! Уся знать носить парчу і шовк, – молодший мореплавець виявився охочим побалакати. – Ще й розшивають рукави, маніжки й комірці тонким-претонким мереживом. А панії носять його замість вуалей...

– Не язиком працюй, а руками!.. – буркнув сердито старий моряк.

Христофор почав збирати невеличкі вузлики з чимось усередині. Він складав їх до скрині, відчуваючи дивовижні аромати. Аж тут він нюхнув пальці – пахло солодко. Вдруге – гірко. Втретє – терпко. Вчетверте – пекуче...

Помітивши Христофорове спантеличення, молодий мореплавець знову розпустив язика:

– Подобається? – хитрувато кивнув. – Пряноші, малий! До королівського палацу веземо. Ой, багато його величність заплатить. Ой, багато!..

– Мабуть, що багато, – знизав плечима хлопчик. – А навіщо вони королю? – поспитався, нюхаючи наступний оберемок, що пахнув доволі гостро.

– Лавровий лист кухарі до королівських супів додають, сушений базилік – до м'ясних страв, кардамон – так, для пікантності, корицю і ваніль – до солодощів усіляких, яких тільки королівська душа забажає. Та що казати, хлопче? Чи ти в тому тямиш?

Авжеж, він не тямив. Христофор уперше чув про пряноші. Його матуся лишень інколи до супу якийсь овоч додавала. Прянощами у їхньому будинку й не пахло. «Ото б мамі хоч один пахучий вузлик...» – подумав хлопчик. Але відразу ж згадав, що мусить поспішати.

– Ой! – зойкнув він. – Я ж запізнюся на човен...

– Уже проґавив, хлопче! Сонце, бач, аж де! Усі човни вже в морі...

– Як? – Христофор злякано розвів руками.

Перед очима відразу ж пробігли засмучені обличчя Джакомо, Бартоломео, Б'янкелли, матері та батька. Вони ж на нього розраховують! Від розпачу Христофор скривився, наче кислицю проковтнув.

– Що ж тепер буде?

– Зачекай, малий, – сказав старший чоловік, – якщо допоможеш скриню до корабля донести, то, може, й попросимо капітана взяти тебе до наступного порту.

Робити було нічого. Якщо Христофор не привезе вовни, то не виправдає таткової довіри. Ще й отримає на горіхи. А батько вже як карає, то карає! Швидше за все, не бачити Христофорові порту як свого носа... Тож хлопець погодився.

5.

Христофор завжди уявляв капітанів огрядними чоловіками похилого віку. Бородатих чи вусатих. З мапою в руках і з люлькою межи зубів. Саме таких він здебільшого й бачив у генуезькому порту. Тож хлопець дуже здивувався, коли молодий і статний чоловік вийшов з капітанської каюти.

«Та він просто кепкує!» – сказав собі Христофор і заходився поглядом шукати когось, хто б міг відповідати йо́го уявленням.

– Ми спершу пливемо до Іспанії, хлопче, – мовив чоловік, – далі ж на Захід. Залишимо тебе в порту, що неподалік від Генуї. Тобі ж туди треба?

– Так, туди. По вовну... Але, пане, то не ваша справа, бо я платитиму не вам, а капітанові, – Христофор перевів погляд на мореплавців, що привели йо́го.

Вони голосно розреготалися.

– Це і є капітан Джако! – вигукнув молодши́й моряк.

– Невже? Я думав... – почервонів Христофор. – Мені здавалось...

– У нашій справі, хлопче, – поважно мовив капітан корабля, – досвід важливіши́й за вік. Значно важливіши́й! У твоєму віці я вже допомагав на суднах юнґою. Ну, а у двадцять з гаком сміливо кермував кораблем. Досвід, хлопче, досвід! Морська справа без досвіду й мізинця не варта!

– Он як! – задумався хлопчик і хотів ще щось запитати в капітана, але раптом згадав, що платити за проїзд на кораблі нічим. Адже батько дав грошей лише на човен.

– Пане, – почав він, – я грошей маю мало, але я можу допомагати, принаймні дорогою до сусідського порту. Тільки візьміть мене!

– Не турбуйся, – махнув рукою капітан. – Краще ставай на палубі й пильнуй, – він зняв бінокля з шиї і подав йо́го Христофорові, – у дорозі всяке трапляється.

Христофор пройшов на корабель. За кілька хвилин капітан Джако віддав наказ підіймати якір. Судно випливло з генуезької гавані. Хлопець стояв на палубі, вдивляючись у далечінь. Його волосся і одяг стали вологими від прохолодного вранішнього бризу. Та він не зважав. Він дивився вперед! Тільки вперед!

Христофор уважно міряв очима морську далечінь, лише час від часу прикладаючи пахучу від прянощів долоню до носа.

«Прийде час, – мріяв він, – і я вирушу на власному судні далеко-далеко. І привезу шовку й парчі, прянощів і всіляких смакот так багато, що всі-всі генуезці будуть мати того краму досхочу! Хай тільки прийде час!..»

Згодом Христофор став юнгою на торгівельних суднах. Вправним і хвацьким! Якщо хтось з капітанів шукав помічника, всі мореплавці впевнено радили юного Христофора.

– Сміливішого від Коломбо в Генуї не знайдеш! – казали чоловіки.

І то було чистою правдою...

Христофор Колумб (італійською: Христофоро Коломбо; 1451 р., за іншою версією – 1446 р. – 1506 р.) – іспанський мореплавець, першовідкривач Америки для європейського континенту. Відкрив зокрема Багамські та Антильські острови, узбережжя Центральної та Південної Америки.

Христофор Колумб став відомим за часів правління короля Фердинанда II Араґонського і королеви Ізабелли I Кастильської (приблизно 1469–1504 рр.).

За королівської підтримки Христофор Колумб уперше вирушив у свою подорож 3 серпня 1492 р. на трьох каравелах – «Ніньї», «Пінті» та «Санта Марії».

Протягом 1493–1504 рр. він здійснив ще три подорожі, під час яких дослідив значні території Атлантичного океану, атлантичні береги та острови. Його дослідження не лише відкрили європейцям шлях до Нового Світу – Америки, але й заклали основи океанографії.

Про місце народження Христофора Колумба історикам відомо мало. За однією з версій, мореплавець народився в родині Домініко та Сюзанни Коломбо в італійському містечку Генуя.

Про зовнішність Колумба вчені лише здогадуються. Утім, деякі дослідники, спираючись на щоденникові записи Христофора Колумба,

стверджують, що мореплавець мав яскраво-руде волосся, яке в ранньому віці посивіло.

Нічого не відомо й про освіту Колумба. Є версія, що він навчився читати і писати у зрілому віці.

Христофор Колумб пішов з життя 20 травня 1506 р. в м. Севілья, Іспанія.

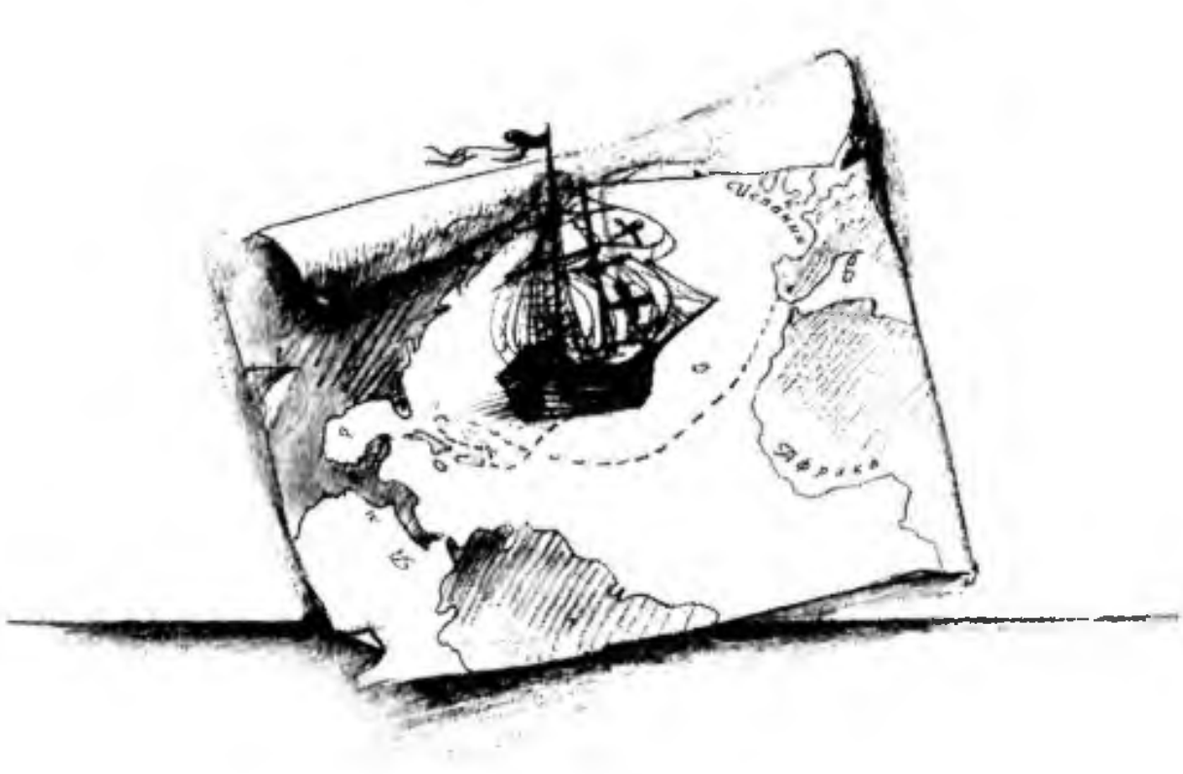

КИШЕНЬКОВА КНИЖЕЧКА

Дитинство
Джона Ньюбері

Знай (це достатньо знати): чесність є щастям,
котре варто пізнати.
Джон Ньюбері

1.

У ті давні роки, коли прекрасні панії одягали на звані бали найпишніші сукенки з дорогих тканин, а відважні пани захищали свою честь і добробут гострими шпагами, жив собі хлопчик на ймення Джон Ньюбері. Мешкав він у невеличкому тихому селі, розташованому посеред дивовижної долини біля мальовничих берегів річки Темзи. Кілька базарних яток, церква, ферми та поля – оце і все, що було навколо. Джон знав – десь далеко, у великих містах, їздять оздоблені золотом карети, а їх супроводжують чоловіки в припудрених перуках, а може, і в капелюхах з пишними пір'їнами. У його ж селі життя здавалося вкрай одноманітним і буденним.

Джонові татко і брат з дня у день працювали в полі чи на фермі, а щовечора, добряче поївши, від утоми одразу ж вкладалися спати. Джон, хоча й був ще малим, також допомагав їм у тяжкій праці. Утім, це не завжди йому добре вдавалося. «Мало каші їв!» – глузував брат, коли Джон намагався закинути якийсь клунок на коня.

Роботи в селі завжди багато, та коли випадала вільна хвилина, хлопчик біг до бистрини

Темзи, де годинами міг сидіти на березі, милуючись розлогими деревами, єдвабними травами і різнобарвними квітами. У його голові оживали цікавезні байки, яких він наслухався від бідних мандрівників та злиденних жебраків. Ті часом проходили повз їхнє село і за кусень хліба розповідали чудернацькі історії. Дорослі з тих оповідок лише глузували, а бувало, й проганяли байкаря стусанами. Діти ж завмирали, роззявивши роти, слухаючи про звірів, птахів та комах, що розмовляли і вели себе точнісінько як люди. Ще б пак, хіба не дивно, що кішка могла переодягтися на лікаря та прийти в курник? Чи що лисиця зазіхала на ґрона соковитого винограду? Ба навіть два горщики могли пливти рікою та сперечатися? Таких чудасій Джон ніде не зустрічав, а так кортіло! Тому, сидячи біля журливої річки, він терпляче чекав, що, можливо, срібно-золотавий короп вискочить із ледь помітної хвильки і заговорить по-людськи, чи кмітливий їжачок придибає зненацька і пригостить запашним яблуком.

Джон потайки спостерігав за фермерським птаством, але те, окрім квоктання й пошуку поїсти, нічим корисним не займалося. Він зазирав до хлівів, але там ліниво вилежувалися рожевобокі поросята; ходив на поля, але там спокійно паслися кудлаті сіруваті вівці й нічого незвичайного не замислювали. Він навіть метеликів ловив, що кружляли довкола пахучих квіток, але й ті були цілком звичайними.

Якось Джон навіть підійшов до брата. Той щойно пригнав корів з пасовища і тепер сидів відпочивав у траві.

– Скажи, брате, ти коли-небудь чув, щоб наша худібка розмовляла?

Від того запитання братові очі стали круглі, немов сливки.

– Таких нісенітниць зроду не відав! – знизав плечима брат.

– То все вуличні байки, – втрутився тато, – не задурюй собі голову, синку. Краще візьмися до роботи, – і простягнув порожню кварту з-під води.

Хлопчик слухняно кивнув, взяв кварту і пішов по воду. Втім татова відповідь його не задовольнила, навпаки – спантеличила. Проте з питаннями до батька чи брата Джон більше не підходив. Хоча й далі продовжував допитуватися в людей з їхнього села: чи хтось, бува, не бачив, як ґава забажала бути схожою на орла? Чи хтось, бува, не чув, як дикі кози пастуха провчили? Та в селі тільки сміялися з Джона, а татко з того сердився, що, мовляв, син у нього до праці зовсім не придатний.

Так, може, й сміялися б з нього все життя, але Джон пішов до школи і там показав себе найкращим учнем. А чудернацькі історії, що так захопили його, виявилися творами старогрецького байкаря Езопа. Ті байки було прийнято оповідати дітям у королівських та вельможних палацах.

2.

Джон швидко навчився читати. І так добре навчився, що вчитель часто викликав його на середину класу і просив зачитати кілька сторінок з Біблії.

Книги захопили хлопчину ще дужче, ніж байки. Вони відкривали йому зовсім інший світ – незнаний і цікавий. Занурюючись у химерне плетіння букв та слів, Джон подорожував з Лемюелем Гуллівером морями, стаючи то дрібним мешканцем країни велетнів, то великим жителем Ліліпутії. У тих небачених краях маленький англієць шукав собі друзів. Найдужче ж його захоплювали пригоди на безлюдному острові. Хлопчик усе перечитував книгу, вкотре дивуючись винахідливому Робінзонові Крузо та кмітливому П'ятниці. Утім, якими б цікавими ті книги не видавалися, в них чомусь так мало писалося про діток. Он скільки чудових дітей у їхньому селі – і чорнявий Поль, і кучерявий Ральф, і білолиця Джейн, і смуглявий Чарльз, і кирпата Сара... Ото б про них книжечку написати!

Джон уявляв, що книжка про дітей була б красивішою за всі книжки на світі: позолочені кутики, сторінки розмальовані квітками, обкладинка із золотими закрученими літерами. Таку книжечку можна було б читати й перечитувати, навіть завчати напам'ять!

– Що то була б за книжечка! – мріяв Джон. – Я б ту книжечку носив біля самісінького серця, у кишені своєї сорочки!

Звісно він хотів поділитися своїми мріями про книжечку з татком, але боявся, що той розгнівається, адже батькові не подобалося навіть те, що Джон писав і рахував, як дорослий.

– Кому та наука треба, коли на полях пшениця визріває? – дивувався брат, насміхаючись із Джона.

– Бери рядно, дитино, і виходь на світанку в поле допомагати, а школа зачекає... – погоджувався татко, тяжко зітхаючи.

Не подобалося, ой, як не подобалося татові Джонове заняття наукою! Проте він переважно тільки сопів – бо як не буде з Джона фермера, то, може, хоч крамарем стане, якщо цифри добре складати навчиться?

3.

Якось Джонові вдалося отримати від учителя за хорошу письмову роботу кілька аркушів чистого паперу. Цілісінький день він крадькома милувався тими акрушиками, а повернувшись додому, заховав папір під подушку. Джон задумав зробити книжечку своєї мрії! От би ще час на те мати... Бо ж роботи на фермі – не переробити! Руки працювали, а думки роїлися, мов бджоли біля вулика. Туди-сюди... Джон сяк-так виконував обов'язки, чекаючи тієї солодкої миті, коли сонце скотиться за Темзу, а вечірні цвіркуни заколишуть нарешті тата і брата.

Тепер Джонові здавалося, що у венах його нуртує не кров, а чорнило. Щоки розпашіли,

у скронях гупало, серце билося, наче пташка. Так кортіло взятися за втілення своєї ідеї! Ось засушені квіти і травинки, ось чорнило, перо... Шкода, не було золотавої фарби, втім, Джон сподівався згодом додати до книжечки й омріяні золотаві кутики.

Урешті останній сонячний промінь сховався в глибінь річки, і батько з братом лягли відпочивати. А хлопчик відразу ж узявся до роботи. Він акуратно розділив аркуші на рівні частинки, розрізав і склав. Старанно зшив великою голкою рівно по краєчку. Приклеїв кілька засушених квіток та розмалював кожну сторіночку маленької книжки візерунками. Нарешті вписав кілька пісень і віршів – тих, що чув від подорожніх. Ото краса! Неймовірна! Тремтячими рученятами акуратно склав книжечку, ще раз погортав її – і сховав у кишеньку. Біля самого серця! Віднині у нього є своя омріяна книжка! Він ще багато цікавого до неї запише. Авжеж, неодмінно щось вигадає.

Джон захоплено дивився на результат своєї праці. Кишенькова книжечка – ось вона яка! Його очі заплющувалися від утоми, але в скронях пульсувало і пульсувало...

– Моя маленька гарненька кишенькова книжечка! – шепотів Джон, засинаючи.

4.

Уранці тато послав Джона на ринок до сусіднього міста – продати кілька глеків молока,

трішки масла та сиру, а ще купити черевики. Хлопчик узяв призначену ношу і невдоволений пішов. Шкода було йому витрачати на це стільки часу. Адже, замість навчання, він мав цілісінький день простояти на вулиці, голосно викрикуючи про свій товар, щоб, може, хтось придбав бодай щось.

Але Джон так хотів догодити таткові! Гірко було хлопчикові дивитися у татові сумні очі, коли батько вкотре заставав Джона за читанням.

– Не годиться! – казав тато, прицмокуючи язиком по піднебінню. – Ой, не годиться, щоб хлопець за наукою сидів, – він підходив до сина і цілував його так, наче про щось вельми тяжко жалкував, а тоді опускав дужу долоню і закривав книжку.

На ринку Джон став біля пишної жінки, що принесла на продаж повнісінький кошик дозрілих томатів та цеберко з яйцями. Панія так голосила, припрошуючи покупців, неначе кілька дзвонів били одразу. Джон аж скривився: куди йому, малому, перекричати таку голосну жіночку?

Жінка швиденько все розпродала і задоволена пішла геть. Але на її місце став чоловік з мішком картоплі та заголосив іще гучніше. Що ж, вирішив Джон, торгівля нині – справа пропаща. Та повертатися додому було ще рано. Тож хлопчик дістав із кишеньки своє книженя та забурмотів щось собі під ніс. Віршики додали йому настрою, і він незчувся, як почав читати вголос.

Раз по раз хлопець захоплено промовляв улюблені рядочки, та раптом дорослий голос увірвав його декламування.

– Молодець! – поруч зупинився якийсь поважний чоловік у перуці. Неподалік стояла його розкішна карета.

– Гарно читаєш! – додав пан, дивлячись хлопчикові просто у вічі.

– Дуже! – пискнула невисока дівчинка в пишній сукенці, що тримала пана за руку. – А де ти взяв таку книжечку? – поспитала мала, розглядаючи візерунки.

– Зробив! – несміливо відповів Джон.

– Невже сам? – здивувався чоловік.

Джон знизав плечима.

– Сам, пане!

Тоді чоловік засунув руку до свого обшитого мереживом гаманця.

– Продай мені, – подав Джонові золоту монету.

Юрба навколо принишкла, не зводячи з дійства очей. Люди кивали йому, мовляв, погоджуйся мерщій. Хлопчик трішки повагався. Утім, за мить вирішив, що за цю золоту монету він зможе не лише черевики купити і тата потішити, але й ще одну, а то й дві такі ж чудові маленькі книжечки зробити. Відтак Джон сміливо подав панові своє книженя.

Дівчинка застрибала на радощах.

– Яка гарненька! – защебетала вона.

Джон осмілів:

– Любий пане, а молочка на дорогу не бажаєте? Чи, може, грудочку масла або сиру?

– А й справді, чому б і не взяти, – погодився пан і кинув Джонові ще монетку, – в животі аж бурчить від голоду! От вже ти, хлопче, розумний! – і з купленим у руках попрямував до карети.

– Та у нього серце справжнього торгівця! – зашепотіли деякі люди в натовпі.

– Чи крамаря! – додавали інші.

А Джон хутко сховав гроші в кишеню і задоволений побіг додому.

5.

– Татку, я не буду фермером! Я буду продавати, – Джон зробив невелику паузу, – продавати книжки!

Тато стояв біля плуга і замислено дивився на сина. Той ураз дістав із кишені монети й запально вигукнув:

– Ось ця копійчина за мою книжечку, а ця – за молочне! – і віддав батькові всі гроші.

Чоловік мовчав, уважно розглядаючи монети. Тоді схвально покивав головою й мовив:

– Що ж, гарно ти вторгував, нічого не скажеш! Але наша чоловіча справа – землю обробляти до сьомого поту. Ферма Ньюбері з давніх часів славилася добрими господарями. Усі в нашому роду працювали на землі з малечку до старості.

– А як же дядько Ральф? – не втримався Джон. – Я не раз чув, що дядько книжки друкував.

– Ет, – тато сердито махнув рукою. – Дядько Ральф погано слухав свого батька та й не затямив, що чоловіча справа, – і він знову взявся за плуг, – сіяти, вирощувати, орати...

Вони помалу пішли вдвох за плугом, продовжуючи розмову. А Джон хоч і уважно слухав, та для себе твердо вирішив, що на життя можна заробляти не лише руками, а й головою.

6.

Отак малий Ньюбері жив у селі аж до чотирнадцяти років: уранці йшов до школи, вдень допомагав на фермі, а вечорами або читав, або писав, або майстрував книжечки...

Усе ж одного теплого весняного дня юнак Джон зібрав найнеобхідніші речі, пішов до батька і розповів про свої плани. Він вирішив іти до міста, щоб розпочати заробляти на життя своїми вміннями. Тато не перечив, хоча й не хотілося йому відпускати сина. Але якщо хлопчина до роботи любові не має – чи є сенс тримати?

Попрощавшись зі своїми рідними, Джон вирушив у нове життя.

Високий і статний юнак прямував уздовж квітучого берега Темзи. Попереду на нього чекало місто Редінґ з його бурхливими, заюрбленими вулицями; а позаду, високо над Темзою, підіймалося сонце, освічуючи рідне село.

Юнак ішов приспівуючи. Легенький вітерець куйовдив його кучеряве волосся. Скільки всього незвіданого чекало на нього! Від радості серце

Джона гупало аж у скронях, і вкотре йому здавалося, що в нього у венах тече не яскраво червона кров, а густе-густе друкарське чорнило.

Історія людини в історії людства

Джон Ньюбері (1713–1767 рр.) – британський книговидавець, письменник та громадський діяч, який першим видав книжку для дітей під назвою «Маленька гарненька кишенькова книжечка» (1744 р.). Він також підтримував і видавав твори таких англійських письменників як О. Голдсміт, С. Джонсон та К. Смарт.

Народився 19 липня (за іншими джерелами, 9 липня) 1713 р. у невеликому селищі Волтгем Сант Ловренс, неподалік від міста Редінг, що в графстві Беркшир. По закінченню сільської школи Джон

Ньюбері став учнем видавця газет Вільяма Карнана, а згодом перебрав його справу.

Джон Ньюбері – видавець понад п'яти десятків дитячих книг. Деякі книги для дітей він писав сам, а деякі замовляв відомим авторам. Він став першим видавцем, що надав дитячій книзі вагомого значення, а також зробив її привабливою для дітей і дорослих. Джон Ньюбері першим почав виробляти обкладинки до книжок, використовуючи дорогий німецький папір і оздоблюючи сторінки ілюстраціями, що вважалося доволі незвичним на той час.

Утім, про Джона Ньюбері відомо зовсім мало. Літературні джерела того часу не фіксували події чи факти життя достовірно. Однак знаємо, що його син Френсіс продовжив справу батька і навіть написав біографію Джона Ньюбері, але вона так і не побачила світу.

Великий книговидавець пішов з життя 22 грудня 1767 р. у Лондоні.

На честь Джона Ньюбері американський видавець Фредерік Ґ. Мелчер у 1921 р. заснував медаль «Ньюбері», що стала першою високою нагородою в історії дитячої літератури. Члени Американської Асоціації Бібліотек вручають медаль «Ньюбері» з року в рік письменникові, чия книжка вважається найбільшим внеском до царини американської дитячої літератури.

ТАЄМНИЦІ НАТУРАЛІСТА

Дитинство Чарльза Дарвіна

Я народився натуралістом...
Ч. Дарвін. Автобіографія

1.

По обіді Чарльз повернувся додому в роздертих черевиках і порваних штанцях. Ба, ще й з розбитим коліном. Але з якою знахідкою!..

І тепер хлопчик поспішав до комірчини, де зберігав свої дорогоцінні, випадково знайдені скарби. Їх у Чарльза було безліч! Десятки слоїків, банок, склянок, флаконів, колбочок, ящиків, коробок, пакунків стояли як на підлозі, так і на полицях. І всі ретельно та охайно підписані. Чарльз завжди знав, де і що зберігається. Адже скарби приховували в собі незабутні миті, якими часто сповнювалися Чарльзові ранки – яскраві та барвисті, як, наприклад, нинішній.

Ох, і вдалим видався хлопчиків ранок!

Вийшовши з дому на світанку, відразу за татком Робертом, Чарльз попрямував до лісу, щоб хоч краєчком ока глянути на ту зухвалу птаху, яка вже кілька разів заглядала у вікно Чарльзової кімнати. Саме через неї він ніяк не міг дочитати книжку, яку сестра Кароліна дала йому напередодні. Птаха, наче навмисне, відволікала його від читання, заходячись співом. Таких нахабних пташок Чарльз іще не зустрічав!

Занурившись у гущавину, він прислухався до співу, а невдовзі запримітив і пташку на гнізді. Вона гордовито глянула на Чарльза – й відверну-

лася вмить. Але ж красивою була! Рожево-червоне черевце, чорно-білі смугасті крила, яскраво-брунатне воло, рудувато-коричнева грудка, малесенька кругла голівка в сірувато-попелястій шапочці, а хвіст – немов строкате віяло.

«Що то за пташка? – міркував хлопчик. – От якби дістати хоч одне яйце для колекції...» Втім, птаха не рухалася. Сиділа нишком, наче вросла в гніздо.

«Скоро набридне», – вирішив Чарльз.

Відтак, запасшись терпінням, хлопчик узявся розглядати довколишні рослини. Уважно вивчав тонке пухирчасте листя папороті, шорсткі різнокольорові квіти медунки, жилясті покручені паго-ни плющів... Він обережно торкався їх, гадаючи, що коли б сам називав ці рослини, то папороть була б «оксамитовим-морським-гребенем», медунка – «різнобарв'ям-духмяних-філіжанок», ну, а плющ, ймовірно, звали б «відгадай-куди-шлях-веде».

– Ет, нісенітниці! – засміявся зі своєї вигадки й зірвав плющову стеблину для гербарію.

Далі увага хлопчика прикипіла до мурашок, що снували поміж сухого торішнього листя. Вони ледь помітно рухали вусиками, прокладаючи собі шлях. Дрібна комаха вилізла на Чарльзів черевик. Як тільки хлопчик звів руку, щоб торкнутися її блискучого тільця, вона вмить обернулася і швидко задріботіла ніжками геть. Ох, і дотепна!

Опустивши долоню, Чарльз підняв очі на пташку. Здалося, що й вона спостерігала за комашиним дійством.

«Може, зараз злетить?» – майнула думка.

Але пташка вперто сиділа в гнізді. А от Чарльзу таки увірвався терпець.

– Начувайся, нахабо! – викрикнув хлопчик і налаштувався схопити грудку, щоб жбурнути її у птаху, та не встиг, бо зненацька в кущах зашурхотіло.

Чарльз насторожився, присів і заглянув крізь гілля.

«Вуж чи їжак?» – роздумував хлопчина. Раптом під його ногою ледь чутно хруснула гілка. Цього звуку було достатньо, щоб із-за порослого мохом пенька кулею вилетіли дві буро-зелені ящірки й метнулися врізнобіч. Чарльз підскочив:

– Ящірки! Ящірки! – та розгубився за якою з них йому бігти.

– Ке-ке-ке-ке, – долинуло з гнізда. – Ке-ке-ке!

– Ти ще мені посмійся! – Чарльз показав пташиний кулак.

Птаха ж не втихала, навпаки, здавалося ще більше сміялася з Чарльзової незграбності. Ще й навмисне крилами лопотіла! Хлопчик геть знітився. Трішки потупцявши, нагнувся за пухкою пір'їнкою, що вилетіла з пташиного крила... й застиг. На нього дивилися дрібненькі, мов бісер, чорні оченята!

– Ось ти де-е-е-е... – прошепотів хлопчик, але ящірка прудко вигнула шершавим тільцем – і ковзнула в гущу, ваблячи Чарльза за собою.

Хлопчик метнувся за нею. Ящірка то ховалася, то знову з'являлася поміж тонких соковитих

травинок. Утім, довго така гра тривати не могла. Як тільки ящірка призупинилася, Чарльз стрибнув так, що аж на коліна впав – і таки схопив плазунку за хвіст.

– Попалася!

Ящірка щосили крутнулася, наче збираючись злетіти... і неймовірно швидко зникла в траві. Від подиву Чарльз витріщив очі: ящірки не стало, але... Що за чудасія?! Він міцно тримав сіруватий ящірчин хвостик!

– Ну й ну... – пробурмотів хлопчик і похапцем сховав хвіст до кишені, мовби хвилюючись, що ящірка по нього повернеться.

Зводячись на ноги, Чарльз відчув гострий біль у коліні. Він торкнувся вже порваних штанців. Так і є – з коліна йшла кров.

– Ет, отримаю на горіхи від Кароліни, – понурився та, згадавши про знахідку, відразу повеселішав і попрямував додому.

Йому кортіло ще раз завернути до пташки, але сонце вже давно викотилося на середину неба. Час було повертатися.

– Ке-ке-ке-ке! – чулося позаду. – Ке-ке-ке-ке!

– Зачекай, – бурмотів хлопчик, – ще й до тебе доберуся!

Відімкнувши двері ключем, що носив за пазухою, Чарльз увійшов до комірчини. Озирнувся довкола, роздумуючи, куди б поставити свою безцінну знахідку.

– Вище, аж до слоїка з вельською мушлею! – вирішив нарешті.

Із картонної коробки Чарльз дістав перо та чорнило й підписав: «Хвіст ящірки, знайдений у Шрусберському лісі Чарльзом Робертом Дарвіном 23 липня 1817 року». Потім поклав хвіст у невеличку склянку і, видершись по драбині, обережно поставив її на полицю.

– Чарльзе, ти де? – почувся голос Кароліни.

Хлопчик замкнув комірку й стрімголов побіг до сестри. Кароліні не подобалося довго чекати на брата: якщо він запізнювався на науку, сестра давала завдань удвічі більше. Інколи й таткові Роберту скаржилася. На що батько казав, що Чарльз скоро піде до школи, а там з ним не бавитимуться.

2.

Навчання у Шрусберській школі виявилося нецікавим. Дарма тато стверджував, що Шрусберська школа – найкраща і найелітніша школа в Англії. І хоч усі тамтешні школярі завзято зубрили поетичні строфи і вирікали ораторські промови, до латинської і грецької мов та літератур Чарльзове серце не лежало зовсім.

– Може, хтось і розмовляв латинською чи грецькою за царя Гороха, – стверджував Чарльз з перших днів у школі, – та ці заняття не для мене!

Ні, не збирався він гнутися в дугу, щоб догодити батькові чи сестрі! Нізащо! Хай би Кароліна навіть тисячі разів стверджувала, що Чарльз має добре вчитися, якщо хоче стати схожим на дідуся Еразма. Ні, він так не вважав!

Чарльз твердо вірив, що дідусь був упертим природолюбом. Бо чого б дідусеві писалися книжки

про появу тварин на землі? Адже не про латину він книжки писав – ні, не про латину! Чим більше хлопчик дізнавався від Кароліни про діда, тим дужче бажав наповнити своє життя таємницями, які лише він, Чарльз, зміг би колись оповісти людству, як і дідусь у своїй «Зоономіі».

Шукати й знаходити – цього Чарльз прагнув змалку! А ще він палко жадав неабиякої уваги до своєї персони – від усіх і кожного. Та ним ніхто в родині особливо не переймався. Хіба матуся, поки була жива. Вона змалечку привчала сина бути пильним, турботливим і чуйним.

Уваги, уваги, уваги!.. Як же йому хотілося уваги! Заради цього хлопчик колись навіть спланував цілу операцію – обірвав усі яблука в садку й заховав їх у заростях неподалік від будинку, мовляв, злодії пограбували сад. А він, Чарльз, ось, гляньте: наздогнав їх! Але цим він лише насмішив батька, бо той одразу ж розкусив синів замисел. Однак відтоді Чарльзу ще дужче хотілося бути у вирі подій! Тут і тепер! Не зволікати!

У школі Чарльз постійно шукав нагоди показати себе найдотепнішим. Він був готовий на всі пригоди, крім навчання. Утім шкільні кімнати й гуртожиток ніяк не сприяли подвигам. Ба, навіть псували всілякі цікаві задуми! «Вчитись, вчитись, вчитись!» – гасло Шрусберської школи. З ранку до вечора гризти граніт науки!

3.

Якось на уроці, мріючи про незвідані далі, Чарльз задивився на огрядного бурштинового

жука, що потрапив у шпарину між шибою і підвіконням. Жук рухав ніжками по склу, видаючи тихе шкряботіння, та зводив крила, намагаючись злетіти.

«Вибереться – не вибереться?» – роздумував Чарльз, геть забувши про урок.

Помітивши, що хлопець не слухає, вчитель попросив Чарльза підійнятися і стати в куток. Пан Батлер ще й пообіцяв провести виховну лекцію після уроку та написати чергову скаргу батькові. Мало б бути соромно!.. Однак Чарльз зовсім не засмутився. Навіть зрадів: адже з того кутка класу жука було видно якнайліпше.

Стоячи на вказаному місці, хлопець дочекався, коли жук усе ж вибрався зі шпарини, розкрив спинні надкрилля і вилетів у відчинену кватирку. Овва! Який красень! Чарльз аж рота розкрив.

«От би й собі махнути з тим жуком, – подумав. – Сісти йому на спину – і вперед у мандри!»

Чарльз геть забув, де він тепер. Йому марилося, що він став завбільшки з соняшникову насінину, заскочив на велетня-жука, вплів у його вуса золотаву стрічку-повід – і гайда пізнавати світ!

Ось летить Чарльз над улюбленим лісом і бачить нахабу-пташку. «Хе-хе!» – гукає він до неї, вимахуючи рукою. А пташка перелякано ховає голову, бо розуміє, що дарма сміялася. Адже він, Чарльз, он який безстрашний і кмітливий, і якщо вже забажає чогось, то обов'язково досягне. Чарльз заходиться сміхом від щастя, летячи все далі й далі. Ось перед ним відкриваються великі міста з гострими вежами та пишними дзвіницями; затишні

та не дуже села з розлогими полями й гаями; глибокі та мілкі озера, що мов люстерка виблискують на сонці; швидкоплинні річки, що протікають межи гір, впадаючи в моря-океани.

Чарльз захоплено заглядає у величезні чорничні жукові очища:

– Що ти за жук такий дивовижний?

– Колись дізнаєшся, – пророчить жук, – а зараз я тобі дещо покажу!

– Що?!

Чарльз розуміє, що жук несе його прямісінько до Валлійських берегів, де він минулоріч разом із двоюрідною сестрою спостерігав за барвистими метеликами. Тоді він хотів піймати бодай одного на пам'ять про Валлію. Але дівчинка не дозволила, мовляв, природою краще милуватися на відстані. А Чарльзові хотілося якомога ближче розгледіти чарівних комах. Нині ж безліч отих строкатих красенів летіли назустріч!

– Валлійські метелики!.. – викрикнув Чарльз, – і завмер.

Невже йому примарилося?.. Насправді ж не було ані польоту на жукові, ані ширококрилих метеликів... Хлопець стояв у тому ж кутку, куди його поставив пан Батлер. Однокласники здивовано витріщилися на Чарльза. А вчитель аж забагрянів від такої поведінки, бо хлопець вереснув саме тоді, коли пан Батлер читав студентський гімн «Ґаудеамус».

Після уроків Чарльз присоромлено йшов до шкільного гуртожитку, де на нього чекав старший брат Еразм (названий так на честь діда), котрий, за вчительською вказівкою, мав підтягувати Чарльза в науці.

Того ж вечора Роберт Дарвін укотре отримав офіційну скаргу зі школи.

4.

Якби Еразмові самому подобалися уроки, то він, може, й допоміг би Чарльзові, але брат з головою поринув у хімію. Замість навчання він проводив усілякі хімічні експерименти у своїй мінілабораторії. Про дивовижну лабораторію ніхто не знав до цього часу. Родина й не здогадувалася, що Еразм безліч разів потайки «чаклував» над хімічними сполуками у хліві, де зберігалося садове причандалля.

Відтак, коли пан Батлер попросив Еразма допомогти Чарльзові, хлопець погодився, а сам вирішив: час поділитися своєю таємницею. Еразм мріяв згодом створити щось на кшталт таємного товариства. У спільноті мали б перебувати найповажніші, найосвіченіші та наймудріші люди, які займалися б великими відкриттями. Еразмова лабораторія слугувала б найкращим початком для великого і таємничого! Так він вважав.

– Послухай, – зашепотів Еразм, коли Чарльз дістав підручник і подав йому виконану домашню роботу на перевірку, – облиш. Тут є одна справа... Потрібна буде твоя допомога. Багато не треба, лише подавати те чи інше...

– Навіщо? – здивувався Чарльз.

– Ну, сам знаєш, як я люблю хімію. От якби в майбутньому винайти щось таке... ну розумієш?! Щось велике! Таке, що ніхто й ніколи не винаходив...

– А-а-а, – протягнув Чарльз і теж зізнався. – І я маю таку ж мрію.

– Я тобі дещо покажу. Батькові не розкажеш?

– Даю слово!

Еразм переповідав свої задуми, а в Чарльза аж у скронях бухкало від почутого. «Що моя комірчина, – думав він, – порівняно з братовою лабораторією?!»

– Увечері ми втечемо і зробимо рідину, схожу на молоко, – сказав Еразм.

– На молоко?

– На молоко! – Еразм показав малюнок у підручнику.

Коли учні помалу розбрелися по своїх кімнатах, щоб зайнятися домашніми завданнями, Еразм і Чарльз просочилися на вулицю й непомітно висковзнули за браму. На щастя, їхня домівка була за кілометр від школи, тож хлопці швидко дісталися саду і чкурнули до лабораторії.

У хліві було темно як у вусі. Але Еразм швидко запалив свічку. Розгледівшись, Чарльз уп'явся поглядом у дивний апарат, що складався з кількох круглих циліндрів і трубок, до яких кріпилися дві банки. Біля апарату стояло цеберко з водою.

– Ну ти даєш! – захоплено розвів руками Чарльз.

– Тс-с-с... Мовчи! – Еразм притиснув пальця до рота.

Брат мерщій узявся за чари. Чарльз допомагав. Еразм лив воду, додавав якісь рідини, змішував,

колотив, нагрівав, аж доки все не зашипіло. Тоді Чарльз побачив білий осад на дні банки, що й справді здавався схожим на молоко.

– Твоя черга! – кивнув Еразм. – Я підказуватиму, а ти пильнуй!

Чого-чого, а уважності Чарльзу не бракувало, тож він швидко впорався з дослідом.

Відтоді Чарльз часто навідувався до Еразмової лабораторії вчитися пізнавати процеси хімічного перетворення речовин. Йому це так сподобалося, що він навіть детально описував ті «чари».

5.

Школою ширилися чутки. Хтось підслухав, як Еразм із Чарльзом розмовляли про лабораторію, а хтось бачив, як уважно хлопці читали підручник з хімії. І це тоді, коли треба було вчити латину!

Невдовзі Чарльз усе ж поділився таємницею з кількома своїми друзями. На це хлопці зреагували проханням поглянути хоч на один експеримент.

– Я не проти... – почав Чарльз. – А як ви з гуртожитку втечете, коли пан Батлер пасе очима?

– Втечемо якось! – кивали вони.

Хлопчаки хлопчаками – жага до подвигів вирувала у їхніх серцях! Домовилися, що Чарльз спершу потренується, а потому й хлопців запросить до лабораторії.

Ох, він і захопився тією вигадкою! Чарльз вирішив, що зможе постати перед друзями справжнім винахідником!

«Що б зробити?» – роздумував він. Та ідеї не приходили. А відтак вирішив просто експериментувати. На те і хімія! «Адже якщо змішувати се і те, – міркував хлопець, – точно щось вийде!»

Не бажаючи гаяти часу, Чарльз дременув з уроків, щоб чимскоріше здивувати друзів. «Скільки тої мороки, – сказав собі він, – доганою більше, доганою менше...»

Отож, перевіривши, чи немає батька і сестри вдома, Чарльз нишком пробрався в лабораторію. Щоб Еразм не застав його на гарячому, вирішив перенести хімічний апарат до своєї комірки. А вже там почав зливати до одного слоїка все, що потрапляло під руку. За кілька хвилин суміш була готова.

Чарльз підігрів експериментальний слоїк за допомогою каганця так, як учив його Еразм. І «чарівна» рідина почала помалу закипати... Зненацька почулися чиїсь голоси із садка. Хлопець прислухався і відразу ж упізнав батьків бас і бурмотіння пана Батлера. Невже вчитель прийшов до них додому?! Такого Чарльз передбачити аж ніяк не міг! Він метнувся до апарату, щоб призупинити експеримент... Та де там?! Суміш швидко зашипіла, зашипіла, зашипіла...

– Лихо! – скрикнув Чарльз і вискочив у двері.

Бух! Бух! Бу-бух! Слоїк розлетівся на друзки... Густий дим повалив з комірчини, наче хтось розпалив осіннє багаття.

Чарльз стояв біля дверей, прикриваючи вуха. Тато Роберт і пан Батлер занепокоєно кинулися до хлопця. Та, впевнившись, що Чарльз живий-здоровий, добряче йому вичитали.

Слава про Чарльзів «експеримент» передавалася з уст в уста. Друзі нарекли його «Газом». Усі хотіли товаришувати з ним! Хлопці весь час юрбилися біля нього. Нарешті Чарльз відчув себе зіркою! На нього звернули увагу! Ще й яку!..

Час у школі проминув весело, хоча пан Батлер так і не зумів прищепити відчайдухові любов до латини. Випускаючись, Чарльз не бажав полишати золоті лаври слави. Усім серцем він прагнув зберегти та примножити здобуту увагу! Тож хлопець пообіцяв, ще не відаючи свого майбутнього, що рано чи пізно він усе ж стане відомим. Відомим на весь світ!.. І Чарльз Роберт Дарвін дотримав своєї обіцянки...

Історія людини в історії людства

Чарльз Роберт Дарвін (1809–1882 рр.) – англійський учений, натураліст і мандрівник; створив сучасну теорію еволюції.

Народився 12 лютого 1809 р. в м. Шрусбері графства Шропшир у родині Роберта і Сьюзанн Дарвін. Початкову освіту здобув удома. Після смерті матері в 1818 р. батько відіслав сина до Шрусберської школи.

У 1825 р. Чарльз Дарвін вступив до Единбурзького університету на відділення медицини. Утім, швидко полишив навчання. Згодом вступив до Кембриджського християнського коледжу, щоб

отримати сан священика. Протягом років навчання захоплювався геологією, мандрами і полюванням. У коледжі Чарльз Дарвін познайомився з багатьма провідними тогочасними вченими. Один із них порекомендував його в асистенти для навколосвітньої подорожі на кораблі «Біґль» (1831–1836 рр.). Під час подорожі Чарльз Дарвін вів ретельні записи про все побачене. А повернувшись, почав писати трактат «Походження видів шляхом природного добору, або Збереження обраних рас у боротьбі за життя». Книга побачила світ 24 листопада 1859 р. Дарвінову наукову працю відразу визнали геніальною.

Чарльз Дарвін – автор понад 12 томів наукових праць, численних статей і автобіографії «Спогади про розвиток мого розуму і характеру». Його спостережливістю, акуратністю, працьовитістю і скрупульозністю захоплювалися і захоплюються донині вчені-послідовники.

До останніх днів свого життя Дарвін працював над дослідженнями флори і фауни, продовжуючи детальні записи.

19 квітня 1882 р. геніальний учений пішов з життя і був похований у Вестмінстерському абатстві в Лондоні.

ВІЛЬНА ПТАШКА

Дитинство
Дніпрової Чайки

Виростуть в Дніпрової Чайки колись крильця...
Дніпрова Чайка. Щоденник

1.

Пожовк очерет біля Дніпра. І річка геть змінилася: її прозора блакить стала темною синню. Відтепер навіть прибережжя нагадувало безмежну глибінь. З приходом осені улюблені Людині дніпровські чайки, замість розлогого лету, почали повільно й тремтливо кружляти довкола села, ріки, помістя Березіних...

Зміни в природі, як і зміни в житті людей, приходять зненацька. Люда знала це з власного досвіду. Різнобарв'я осені, яке зазвичай дуже подобалося дівчинці, здавалося їй нині занадто тьмяним. І на те була причина: Людусі знову доводилося полишити маму й тата. Рідний край. Оселю. Церкву. Дніпро. Чайок.

Цього разу полишити надовго!

Своє рішення батьки оголосили нещодавно, навіть не запитуючи Люду. Обіцянка перед Богом – віддати доньку на служіння Йому – мала бути виконаною. Ні обговорень, ні вмовлянь. Ось воно, тверде батьківське слово! Люда їде до Одеси, до Святомихайлівської монастирської школи.

Та вона б і не проти! Навчатися – з радістю. Служити Господові – всім серцем. Якби тільки школа та була неподалік... Та ні – аж до Одеси! За словами татка, кращого місця, ніж монастирська школа, для дівчинки й бути не може. Перечити Люда не наважувалася, але воліла б лишитися тут

і допомагати в сільській церкві. Як і раніше. Як у дитинстві. А наука... З наукою вона б упоралася! Хіба тато не бачив, що Людуся могла добре навчатися навіть удома? І читала, й писала, й арифметику знала краще від однолітків! Адже батько сам казав, коли віддавав доньку відразу до другого класу Херсонської жіночої гімназії, що його Люда – розумниця.

Тепер Людусі тяжко згадувалася гімназія. Начебто і не була вона там ніколи, начебто їй жахіття наснилося. Безнадійний сон. У тому мареві їй страшенно пекло в грудях, і кашель не давав дихати, бачити світу Божого... І як же трапилось, що навчання лишень розпочалося, а Люда відразу й захворіла?! Кір, бронхіт – і сліпота. А з нею – темінь...

Немов гучний подзвін влетіло в родину Березіних непроглядне лихо!

Мати з батьком приїхали до гімназії і забрали хвору доньку в Малу Маячку.

Цілий рік Людуся не бачила. Жила батьківською любов'ю і молитвами. Й молилася Господові сама... Шукаючи у темряві хоч би промінчик світла, за який можна було схопитися, щоб жити далі, дівчинка зневірялася в одужанні з кожним днем. Бо світла не було! Не було! Вона не могла його знайти! Аж допоки не звернула уваги на світ інакший – світ, сплетений зі звуків. Хвилюючих і заспокійливих. Сердитих і лагідних. Теплих і холодних. Чорних і білих. Яскравих і барвистих. Різних! Напрочуд різних! Вона ж бо й не зважала колись, який, наприклад, буває вітер – як виє, як гримає,

як висвистує, як шепоче... Або як мовчить, упадаючи в тугу. Мовчання вітру Люді зовсім не подобалося. Адже з вітром і трава, і листя, і квіти – все вмовкало. Розгорталася тиша, немов сувій міцної тканини, і сповивала довкілля. Не рипіла хвіртка. Не стогнала криниця. Не хлюпотіли дніпрові хвилі. І навіть дощі здавалися тихими-тихими.

Із-поміж усіх знайомих Люді звуків найдужче її тішили голоси чайок. З їхнього співу Людуся впізнавала пташиний настрій, немов свій. Уранці птахи жалібно кричали, вдень ширяли мовчки, увечері квилили. Наче в унісон Людиній душі. Наче вони не полишали її ні на мить...

Довгою була темрява. Довгою і безнадійною. Та Бог милував: дарував Березіним диво! Людуся одужала. А згодом і до навчання повернутися змогла.

Нині ж Люда зі страхом думала про одеський монастир... Бо ж херсонська гімназія обійшлася такою бідою!.. А що, як знову занедужає? Утім батько твердо виявив свою волю. Сказано – зроблено! Люда й слова не зронила. Слухняно зібрала речі. Лишень очі ховала, щоб не видати сум.

– Та це ж благодать – побувати в Одесі восени, – переконувала матуся. – Там сонячно. Це ж край Чорного моря, до якого, між іншим, тече Дніпро. І чайки там є, донечко. Щоправда морські.

Люда на те мовчала. Не треба було їй ані Чорного моря, ані чайок, ані Одеси. Залишитися б удома!

– Дитинко, тобі сподобається, – переконувала мама. – Ось побачиш.

Не годилося сумніватись у правоті маминих слів – та Люда все ж сумнівалася. Сумнівалася навіть тоді, коли в'їхали в місто.

– Ми в Одесі! – підбадьорювала Людусю мама. – Гляди ж бо, яка велич!

І справді, було красиво: світлі високі будівлі, розлогі, викладені бруківкою вулиці. Натовп довкола... Шляхетні пани й пані. І всі кудись поспішають. Немовби час у цьому місті тече інакше. Просторі площі. Сніжно-білі церкви, ще й з банями, що мов золоті округлі голови!

А театр! Саме слово «театр» уже б мало бентежити Людусю. Адже в селі про міські театри хіба хто заїжджий розповідав, чи дітвора розігрувала невеликі різдвяні вертепи.

«Ото б потрапити до театру колись! – нарешті оговталася Люда. – Яка ж чудернацька театральна будівля: візерунчасті величезні вікна, високі й широчезні стіни, довжелецькі колони, а біля дверей чи янголи, чи велети крилаті. І хто міг вигадати оті чудасії?! Одеса! А й справді благодать!»

Звідусіль шуміло Чорне море. Голосили морські чайки. Без сумніву – було на що подивитися. Подивитися – і назад... додому!

2.

Дні в монастирі були одноманітними. Утреня, сніданок, наука, обід, рукоділля, співи, вечеря й сон. Дівчатка мусили суворо дотримуватися монастирських правил. Ані кроку без дозволу. Завжди хтось пильнував: чи вчитель, чи вихователь. Режим. І хоча розпорядок передбачав працю на

свіжому повітрі, де дівчата могли трішки розвіятися, Люді тих вільних хвилин було замало. Навіть горлаті чайки не могли розігнати хмари Людусиного суму.

Закон Божий, історія, географія, педагогіка, чистописання... І все-все вихованки мусили знати. Треба – то треба. Людуся не відставала від інших, навпаки, сумлінно поглинала науку.

«Маю вчитися так, – умовляла себе, – щоб батьки мною пишалися».

Та все ж часто уявляла собі Люда, що гортає не підручник, а іншу книжку – певно, ще не написану. Ліричну і витончену. Збірник казок чи оповідань? Поезій чи, може, пісень? Зрештою – не так і суттєво. Головне, що в тих історіях йшлося про неї, Людусю. Вона була вільною широкрилою чайкою, що ширяла над річками й морями, вказуючи шлях рибалкам, які заблукали. Вона ставала для них маяком! Світлом! Провідником! Дівчина-птаха – ось ким вона була!

– Божа пташка! Добра пташка! – раділи їй люди.

А вона ще ширше розправляла крила – й летіла, відчуваючи шурхіт різноголосого вітру між просолених сірих пір'їн. І щастя – тонке-тонке, немов мереживо, – оселялося в Людиному серці у ті хвилини!

Люда – дівчинка-пташка! Крилата й безстрашна! І хай людина не може перетворитися на чайку, – та від ласки Божої, від слова доброго й наміру чистого крила обов'язково виростуть. Великі-великі.

У мріях було затишно, наче вдома. Тепло і ніжність огортали, ховаючи від холоду монастирських стін, зігріваючи добрими батьківськими обличчями.

Мовби світлина яка перед очима! Ось мама – сяюча, мов сонечко. А ось тато – спокійний, мов плесо озера. Ясний вираз очей, щемка усмішка... Саме та, що часто з'являлася на таткових вустах, коли Людуся наспівувала його улюблену пісню:

Ой горе тій чайці, горе тій небозі,
Що вивела чаєняток при битій дорозі.
Ішли чумаченьки, воли попасали,
І чаєчку зігнали, чаєнят забрали.
А чаєчка в'ється, об дорогу б'ється,
К сирій землі припадає, чумака благає...
Ой ти, чумаченьку, ти ще молоденький!
Верни моїх чаєняток – вони ще маленькі!

І хоча мелодія стелилася журливо, туга в пісні була світлою і щиросердечною! Співаючи, тато й сам ставав схожим на птаха. Якби ще йому крила, то летів би він високо-високо...

3.

Як же добре було колись, ще до школи. Скільки ж часу вона проводила з батьками! Завжди вкупі. Завжди разом. Працювати – то не покладаючи рук, відпочивати – то всією душею.

Їхній родині в селі всі дивувалися.

– У Березіних сумно не буває! – казали ті, кому пощастило погостювати в отця Олексія.

Таки-так! У їхній оселі завше було сонячно. Повсякчас звучали казки та пісні.

А це тому, що батько Олексій – крім того, що священик, – був ще й справжнісіньким казкарем. А мати Наталя – неабиякою артисткою.

– Я козацького роду, – жартувала вона, – а козак без пісні, мов небо без сонця!

Тож матуся Наталя з піснею не розлучалася. Вранці прокинеться – і ну наспівувати:

Ой на горі
та женці жнуть,
а попід горою,
попід зеленою,
козаки йдуть...

А співати могла матінка – хоч цілісінький день, пораючись по господарству. І як же пам'ятала всі ті пісні?! Наче з собою пісенник носила. Щойно одну пісню закінчить, враз наступну розпочинає.

Батько ж, як тільки мав хвилину, відразу заходився оповідати казки:

– Ось послухай, донечко, ще про котика і півника...

– І де ви, тату, берете ці казки? – захоплено сплескувала долоньками Люда.

– З народу ж бо! – сміявся він і вів уже іншу казку, про солом'яного бичка чи про ледачу дівку.

З усіх казок Люда найдужче любила дві: про пана Коцького та Козу-Дерезу. Вона могла слухати їх безліч разів, додумуючи щораз нове, зовсім інше закінчення.

– Тату, можна, я тобі по-своєму про Козу-Дерезу перекажу? – питалася Людуся.

– Чому й ні?!

– У мої казці буде так, слухай...

Казкові герої поставали перед Людиними очима виразно, мов живі. Тут поважний пан Коцький у розцяцькованому вишневому камзолі та широких бузкових шароварах. Ще й у козацькій шапці, хвацько насунутій на одне вухо! А тут Коза-Дереза в намисті з коралів, вишитій сорочці та ясно-червоній плахті!

Ще й у підбитих чобітках!

– Я Коза-Дереза, за три копи куплена, півбока луплена! – заводила дівчинка.

– Ач, яка! – втручалася мама. – А хай-бо як мудра, то й заспівала б!

По тому вигадані пан Коцький і Коза-Дереза виводили разом з мамою якоїсь козацької:

Гоп-гоп-гоп!
Гу-ту-ту!
Вари кашу круту!
Підсипай молочка,
Нагодуй козачка!

Ох, і подобалися Люді такі забави!

4.

У монастирській школі Люда почала віршувати. Поезії, немов витончені чарівниці, підкрадалися до неї і потай просилися на папір. Вона не цуралася. Брала олівця й записувала:

І пухир розсипався,
І пропав в ту ж мить,
І злиняв, неначе
Круг дитини світ.
І дитина плаче,
До всіх втіх німа:
Так було близенько,
А тепер нема.

Барвистими були її вірші. Утім, і сумними водночас. Людуся ж ніяк не могла призвичаїтися до монастиря. Казали: місяць, два – та й звикнеш! А вже он півроку одне й теж! І додому хочеться, наче першого дня. Але час невпинний. Тільки й устигай на утреню та вечірню...

Часто в листах до батьків Люда просила, щоб її забрали. Та де там!

«Учися, доню, – відповідала мама, – ти ж бо з самого сповиточку до науки тяглася. І не журися. Адже ти доросла вже. Та й весна, дитинко, вже не за горами. То й приїдеш додому надовго...»

Люда намагалася змиритися і не думати весь час про дім. Згодом стало легше. Протягом дня віддавалася науці. А вечорами, щоб не журитися, – віршувала.

Лишень уночі Людуся завжди снила Дніпром. Його узбережжям. Шурхотом очеретяних плавнів. Далекими рідними просторами, над якими ширяли крилаті чайки. І кигикали, кигикали, кигикали... Неначе гукали Людмилку. Тремтливий пташиний голос торкався самісінького денця Людиного серця.

– Додому! Додому! – кликали дніпровські чайки.

– Іду! Іду! – відгукувалася вона.

Раз по раз уві сні Люда впевнено простувала туди, де вусатий пан Коцький муркотів попід вікнами; де Коза-Дереза витанцьовувала, наспівуючи веселих народних пісень; де колись розпочалася лагідна й ніжна казка її дитинства. Туди, де дім. Аж до Малої Маячки! До батьківської любові! До тепла!..

Та знову приходив ранок. Били дзвони. І Люда мусила забувати про дивовижні казкові сни й швиденько збиратися на утреню.

Історія людини в історії людства

Дніпрова Чайка (Людмила Олексіївна Василевська-Березіна) (1861–1927 рр.) – українська письменниця, класик вітчизняної дитячої літератури.

Народилася 1 листопада 1861 р. в селі Карлівка Ананьївського повіту Херсонської губернії (нині селище Зелений Яр Доманівського району Миколаївської області) в родині священика. У 1879 р. здобула педагогічну освіту й розпочала вчителювати.

Перші вірші Чайка Дніпрова написала в Одесі, де навчалася в монастирській школі. У 1885 р., одружившись, Людмила Олексіївна переїхала до Херсона. Там у 1885–1887 рр. написала низку поезій, оповідань та лібрето дитячих опер. Була активним членом херсонської громади, популяризувала літературні твори відомих на той

час письменників. Часто навідувалася до Києва, де познайомилася з М. Лисенком, М. Старицьким, Оленою Пчілкою та Лесею Українкою.

На лібрето Дніпрової Чайки композитор М. Лисенко з 1888 р. по 1892 р. створив три дитячі опери – «Коза-Дереза», «Пан Коцький», «Зима і весна».

У 1887 р. Людмила Василевська-Березіна разом зі своїм чоловіком була виселена з Херсона за участь у роботі народницької громади. Невдовзі вони повернулися до міста, однак 1905 р. Дніпрову Чайку заарештували за виступ на захист людських прав.

У вересні 1908 р. вона переїхала до Києва. На початку 20-х років письменниця захворіла, але, навіть прикута до ліжка, намагалася писати.

13 березня 1927 р. Дніпрова Чайка пішла з життя, залишивши по собі чимало прекрасних творів для дітей та дорослих.

ЗЕМЛЯ БЛАГОСЛОВЕННА

Дитинство

Перл Сайденстрікер Бак

Правда завжди хвилююча...
Перл С. Бак

1.

Який же прекрасний весняний день! Сонячний і світлий! Одягай найлегшу літню сукенку – і на вулицю! Та й біжи, біжи, біжи, торкаючись пишних заквітчаних сливових дерев... Біжи аж до саду! І чкурнула б Перл – але мала завдання, яке сама собі визначила. А розпочате слід завершувати. Досягнення мети – перш за все!

...Але ж хай їй грець, оцій писанині! Пальці аж терпли. Час від часу, відкладаючи ручку, Перл трясла втомленими пальчиками.

«Навіщо писати? – думала про себе. – Ет, вигадки дорослих... Узяти б і зателефонувати до «Християнського оглядача», мовляв, хочу поділитися переживаннями, бо ні про що інше думати не можу... Але ж ні, так не годиться! Справді, не годиться! Якщо хочеш, щоб твого листа прочитали, перш за все маєш його написати...» – вмовляла себе дівчинка, дописуючи останнє речення.

А вона хотіла, щоб її листа не лише прочитали, а й надрукували! Перл прагнула всім серцем, щоб усі довідалися про думки, які так довго її хвилювали.

– Ох, нарешті! – видихнула і на хвильку відклала листа.

Утім, за мить знову до нього повернулася й уявила, що вона, Перл, – редактор «Християнського оглядача». Ось сидить вона за робочим столом, а перед нею пака кореспонденції, яку треба перечитати.

– З чого почати? Може, ось із цього листа?

Перл зробила кумедний рух, нібито начепивши на носа окуляри, й почала читати вголос:

– Лист із міста Чінк'янь від Перл Сайденстрікер. Ага!.. Цікаво, цікаво, – продовжувала по-редакторськи. – І що вона нам пише? Послухаймо... «Я маленька шестирічна дівчинка. Мешкаю в Китаї. Мій старший брат навчається в коледжі й має намір повернутися додому, щоб допомагати таткові розповідати місцевим жителям про Сина Божого, Ісуса Христа. У мене є братики, які живуть тепер високо на Небесах. Маді залишив нас першим, потім – Арті та Едіт, а відтак і маленький відважний Клайд. Клайд казав, що він був Небесним Відданим, тож Небо стало для нього найкращою домівкою. Клайдові було чотири роки, і ми дуже любили читати разом статті «Християнського оглядача». Я написала цього листа сама, тому рученята мої вже втомлені, отож – до побачення».

Перл вмовкла. Вона задумливо поглянула у вікно, де небесна блакить торкалася дахів низеньких будиночків.

– Добрий лист, – зітхнула, – надрукуймо його!

Дівчинка згорнула аркуш паперу і знову перевела сумний погляд на сонячний небокрай.

– Де тепер живе Клайд? – пошепки запитала себе. – Як там, на Небесах? Так само, як і на землі? Чи інакше?

2.

Перл уже знала, що світ великий. Є Північ і Південь, Захід і Схід. І скрізь живуть люди! Та крім цього світу є ще й вічна Небесна домівка. Туди, за словами татка, й пішли її братики. Нині вони живуть там. Чому?

Ось і Перл – мешкає на Сході, а народилася на Заході. Чому ж тоді вона не там, де народилася? І чому хлопці пішли?

Голова у Перл ішла обертом від усіх цих запитань.

Чому?!

Відповіді – жодної!

Від матусі Перл знала, що мешкає нині у величезній екзотичній країні – Китаї. Ця країна – химерна і загадкова! Сповнена дивних традицій, чудернацьких вдяганок і зачісок, заморських страв і незрозумілих слів! А далеко, за безмежним океаном, залишилася їхня батьківщина – Америка, яку Перл як не намагалася, а згадати не могла! Може, згадає, коли повернеться?! Якби ж! Адже матуся так гірко сумує за батьківщиною!

Що б не казала мама про Америку, але Перл її зовсім не знала. А ось Китай знала добре. І тут їй подобалося. Тим паче, її татко, Авесалом Сайденстрікер, привіз їх сюди не просто так. Вони

прибули з великою місією – нести Слово Боже! І відтоді їхня родина – місіонерська! Бо вони покликані Богом допомагати людям.

Дівчинка пишалася батьком і його роботою. Татко часто запрошував до кабінету місцевий люд. І Перл уважно спостерігала, як зачудовано слухачі пильнували за словами отця Авесалома, коли він розповідав їм про Господа Бога та читав для них Біблію. Слово Боже для батька було понад усе!

– «Благословлю тебе і буду охороняти тебе, і ніхто не заподіє тобі зла», – читав батько з Біблії, а в Перл аж у животі тенькало від неймовірної величі та урочистості татусевого голосу.

Батько для Перл був героєм: самовідданий і хоробрий, високоосвічений і милосердний. Перл могла б годинами сидіти з ним поруч! Готова була б і зачаїтися мишеням... Але, на жаль, татусь майже весь свій час проводив з людьми, бо, якщо хтось не міг чи не хотів іти до будинку Сайденстрікерів, батько йшов до нього сам. Ніхто і ніщо не зупинили б його! Він сідав на висловухого віслючка і їхав зі Словом Божим далеко в поля, де працювали жінки та чоловіки. А Перл так кортіло бути поряд із ним!..

– Таточку, можна? – час від часу вона робила спроби увійти до його кабінету. – Лишень на хвилиночку, – просилася Перл.

– Пограйся деінде, будь ласка, дитинко, тільки не тут! – батько на мить відводив очі від Біблії.

Ну як же так?.. Від цього їй ставало дуже гірко!

Начебто вона проковтнула лимон! Горло перехоплювало від сліз... Та плакати перед татком Перл не наважувалася. Вона прикушувала губу і міцно зачиняла двері кабінету.

І що тут удієш? Не залишалося нічого іншого, як бавитись у саду біля мами.

3.

Матуся Кароліна намагалася створювати клумби й сади довкола всіх будинків, у яких доводилося мешкати родині. А їх було чимало – суцільні переїзди... То в одному місті місіонерське завдання, то в іншому. Така їхня доля!

Та на сад жінка не шкодувала ні сил, ні часу.

Гнучкі стебла гібіскусу, темно-червоні пишні піони, яскраво-рожеві азалії, рум'яні камелії... Усе те квіткове буяння розливалося неймовірними ароматами, зігріваючи будинок у своїх пахучих обіймах.

– Сад, – казала матуся, – то храм, у якому можна побути зі своїми почуттями наодинці...

І мала рацію. Перл справді горнулася до саду, щоб пережити в його духмяних нетрях свої дитячі образи, які вона раз по раз приносила з вулиці після ігор з місцевою дітлашнею. Пірнала в розмаїття квіток і твердила про себе:

– Не така, не така! Я не така! Зовсім не така! Не така – ні! Не така, як вони! Я не така!

У ті хвилини Перл хотілося назавжди сховатися від усього світу. На-зав-жди! Щоб ніхто і ніколи не чіпав її, не розмовляв до неї, не бавився з нею!

Бо вона, Перл – не така!

І карталося б так дівчатко ще довго, якби якось матуся не знайшла в саду заплакану доню.

– Що трапилося, люба? – схилилася до неї мама Кароліна.

Перл шморгнула носом і втерла сльози долонькою.

– Ну ж бо, кажи, дитинко... Ну кажи... – матуся пригортала дівчинку, заглядаючи їй в оченята.

Перл мовчала, мовчала, мовчала... Аж тут не втрималася й розплакалася знову, захлинаючись словами:

– Я не така! Не така! – гірко викрикнула вона крізь сльози. – Чому я не така... як вони?

– Хто, сонечко? Хто – вони?

Матуся Кароліна малу-помалу вгамувала дитячий розпач. І лишень заспокоївшись у маминих ніжних обіймах, Перл розповіла про дітей з волоссям кольору воронячого крила, з очима, подібними до вузеньких квасолевих стручечків, з обличчями круглими, наче тарелі. Ні, ті діти були і веселими, і привітними, і навіть намагалися потоваришувати з нею... Та Перл їм не вірила! Бо, попри свою доброзичливість, вони називали її «іноземним чортенятком» за біляве волосся, блакитні очки й бліду-бліду, ніби порцелянову, шкіру.

– Я не така, мамо, чуєш?! – аж викрикувала Перл, пояснюючи.

– Ти не гірша від них! – лагідно втерла її слізки мама. – Ти просто трішечки інакша!

– Інакша?

– Так, донечко, інакша. Люди можуть мати різну за кольором шкіру й волосся. Вони можуть бути стрункими й високими, низькими й кремезними... Можуть розмовляти різними мовами – та головне, щоб їхні серця були добрими, а душі чистими. Люди скрізь однакові зі своїми почуттями, бажаннями та хвилюваннями. Просто твої друзі про це ще не знають, але я певна, що коли вони виростуть, то все зрозуміють.

– Правда?

– Звісно, красунечко моя! – пригорнула її матуся. – Ну яке ж ти чортеня? Ти тільки послухай, що твоє ім'я означає...

– Що?

– Воно походить від слова «перли». А перли – це коштовні перламутрові зернятка дивовижної краси. Здебільшого вони біленькі, сяючі та витончені. Як і ти, дитинко, – мама взяла донечку за руку, і вони повільно пішли садом до будинку.

Ідучи, Перл торкалася шовковистого волосся, ніби переконуючись, що воно справді дивовижно красиве. І ніскілечки не потворне!..

4.

Після вечері матуся розповідала про осінь у Західній Вірґінії:

– У Вірґінії, – замріяно казала вона, – золотисте, бурштинове й рубінове листя сиплеться просто з неба, а потім духмяно шарудить під ногами. А дерева такі велетенські, що сягають хмар.

І каштани круглі та великі, що аж лускають від солодкого соку, неначе перезрілі сливи.

Це ж треба – Перл нічогісінько не знала про Віргінію! Нічогісінько! Оце тобі й батьківщина! Як там живеться? Вгадуй – не вгадаєш!

Лише інколи їй до рук потрапляли поштові каталоги, що приходили з далекої Америки. Ті дивовижні та надзвичайно цікаві журнали замовляв татко, щоб вибрати речі, потрібні йому в роботі. Чого тільки не було в тих каталогах: і різноманітні канцелярські товари, й розкішні меблі, й необхідне господарське приладдя, й вишуканий жіночий та чоловічий одяг, і навіть витончені прикраси зі срібла та золота. Але найдужче Перл подобалося роздивлятись іграшки – волохатих ведмедиків, м'яких коників, елегантних ляльок... Як же вона хотіла отримати таку лялечку в подарунок!

«Може, на Різдво?» – мріяла Перл.

5.

Скільки Перл пам'ятала себе, стільки – й Китай. Адже туди вона потрапила у віці трьох місяців. Її привезли на кораблі в невеличкому кошику з рогози. І Перл любила показувати цю реліквію нянечці Ванг.

– Бачиш, – тицяла дівчинка пальцем, – яка я була маленька!

Жінка дивувалась, аж її вузенькі темні очі ставали великими й кумедними. Вона потішно вимахувала руками і довго сміялася.

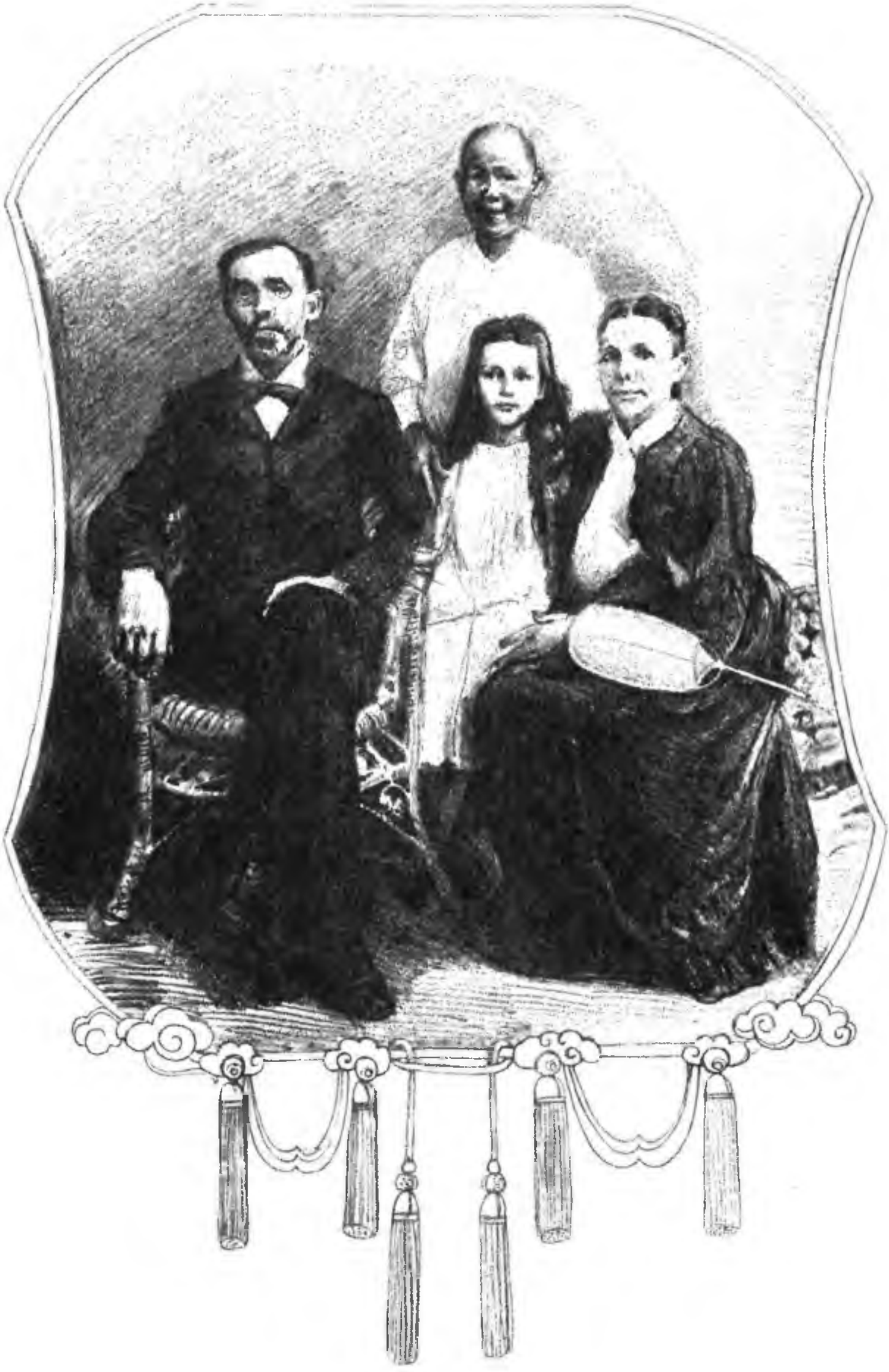

– Ти ба! – нянька пригортала Перл і незґрабно цілувала в тім'ячко.

Нянька Ванґ була для Перл найближчою людиною після мами, тата і братиків. Вона була цікавезною жінкою, хоча ні писати, ні читати не вміла. Але все китайське знала як свої п'ять пальців. Коли матуся Кароліна була заклопотана, допомагаючи жінкам громади, Перл бігла до Ванґ і тягла її за рукав:

– Поведи мене до міста, будь ласка, поведи!

Тоді нянька відкладала свою роботу, кидала до кишені кілька копійчин, і вони вдвох вирушали у мандри.

А в місті було на що подивитись! Якщо протиснутися крізь натовп ближче до узбіч галасливих вузеньких вулиць, то можна було пороздивлятись усілякий крам: легенькі строкаті віяла, яскраві заквітчані кільця-амулети, статуетки брунатних пузатих чоловічків, тонкі солом'яні сандалі...

Місто дивувало! І де таке бачено: щоб просто на вулиці, посеред юрби, знахарі лікували хворих?! Щоб жінки нарізали величезні смугасті кавуни, а бородаті дідусі пекли солодку картоплю на розжарених деках?! Де таке чувано?! Перл ті чудасії дуже подобалися. Вона б годинами ходила з відкритим ротом, спостерігаючи за місцевими жителями. Та нянька Ванґ упевнено торувала свій шлях – вона вела Перл туди, де низенький чоловік з довгим, заплетеним у косичку волоссям, смажив арахіс.

Який то був запах! А смак! Продавець підхоплював горішки лопаткою, і вони один за одним, наче з рук умілого жонґлера, падали прямісінько в яскраві пакетики! Слинка котилася! І саме тут нянька Ванґ хитро примружувалася, ніби випробовуючи дитяче терпіння. Навмисне довго шукала в кишенях гроші, а знайшовши, трясла ними радісно. Мовляв, ось і копійка – на смаколик! І хоча Перл знала всі няньчині «фокуси» заздалегідь, все ж тішилася безмежно.

Разом із Ванґ Перл ходила і на весілля, й на похорони. І все глибше занурювалась у місцеві звичаї. Як же Перл любила Китай!.. З кожним днем дужче й дужче!

Китайська та англійська мови стали для неї рідними. Перл добре вчилася – а у вільний час мандрувала з Ванґ. І так тривало б з року в рік, якби не сталися неприємності, а слідом за ними й великі зміни.

6.

Одного дня татко Авесалом прийшов додому раніше, ніж завжди. Він не попрямував за звичкою до кабінету, а покликав дружину до вітальні.

– Ми мусимо негайно повертатися до Америки, – сказав він. – Місцеві озброєні повстанські загони вороже налаштовані проти нас, місіонерів... – батьків голос затремтів. – Збирайтеся!

Речі збирали нашвидкуруч. Склавши свою валізу, Перл прийшла до Ванґ.

– Ну, готова побачити Америку? – поспиталася зацікавлено.

Нянька заперечливо похитала головою. В її очах забриніли сльози. Враз і відвернулась.

– Ти плачеш? – Перл лагідно погладила няню по руці. – Боїшся океану?

– Я не поїду, маленька. Моя батьківщина тут! Ви пливіть, а я завжди чекатиму. Повертайся до мене, дитинко, – вона міцно притисла Перл до грудей. – Повертайся, Перл, чуєш?

Голос Перл затремтів:

– Обіцяю... я... повернуся... – дівчинка кинулася обіймати няньку Ванг.

Вона так багато хотіла сказати їй! Як же вона любила милу Ванґ!.. Та слів не знаходилося, дівчинка лише міцно тримала Ванґ за руку, коли та проводжала родину Сайденстрікерів на корабель.

Від Шанхаю до Сан-Франциско!.. Зі Сходу на Захід! Далеко й нелегко! Але ж попереду – океан! Тихий океан!

Вода пахла дивно: і солоно, і солодко водночас. А яка вона була прозора! Наче рибний бульйон, який варила Ванґ. Хотілося набрати пригорщу й спробувати. Який же океан на смак? І що йому додати: ще солі чи перцю?!

– Ех, була б Ванґ поряд!.. – зітхала Перл.

Спочатку дівчинка захоплено спостерігала за грайливими хвилями, за галасливими чайками, за вправними матросами... але невдовзі втомилася.

Незвичний запах океану став звичайним і вже зовсім не вабив Перл. І чайки більше не вабили око. Вода, довкола сама вода. Як не знудитись?!

Дівчинка все більше часу проводила в каюті, допитуючись батьків про те та про інше.

Часом батьки втомлювалися від безперервних запитань, і тоді матуся прикладала палець до вуст і просила донечку помовчати бодай хвилин п'ятнадцять. Перл поглядала на годинник, засікала час і точнісінько за п'ятнадцять хвилин поверталася до свого.

Понад два місяці корабель долав хвилі Тихого океану, та, нарешті, пристав до каліфорнійських берегів. Перл зійшла на землю й здивувалася, оглядівшись довкола. Пальми, пальми, пальми... Чоловіки, жінки, діти... Валізи, саквояжі, чемодани...

– Мамо, – збентежилася дівчинка, спостерігаючи за юрбою, – тут люди зовсім не такі, як у Китаї.

– Так, дитинко, Америка дуже строката. Попереду в тебе ще багато відкриттів, але не забувай про ту розмову...

– ...добрі серця і чисті душі? – Перл поглянула на тата, який прислухався до бесіди.

– Авжеж! – погодився той.

До Західної Вірґінії їхали потягом. Америка!.. Краєвиди змінювалися на очах. Ось червоні кам'яні брили, які татко назвав каньйонами. А про людей з довгим чорним волоссям мама

сказала, що то індіанці, корінні мешканці цих країв. За каньйонами здіймалися гори – високі-високі, із засніженими вершинами. Величні орли перетинали небо й кінчиками широких крил сягали розлогих крон смараґдових сосен. Мить – і вже прерії, сухі та порослі кактусами. На баских конях мчалися засмаглі чоловіки в крислатих капелюхах, картатих сорочках, витертих аж до дір штанях та брудних гостроносих чоботах. Ковбої! Вони переганяли величезних рогатих буйволів із ферми на ферму. Ще хвилька – і ліси... Навіть не ліси – а лісища, що переплiталися з широчезними річками. І ні кінця, ні краю тій красі. Далі – пагорби старезних гір Аппалачів, що простяглися аж до Західної Віргінії...

На вокзалі Сайденстрікерів зустріла матусина родина. Але ж галасу! Але ж репету! Дядько, тітка й кузина аж підстрибували на радощах. Мамині очі світилися щастям. Віргінія – її рідна Віргінія!

Ще півгодини поїздки в авто – і вже вони біля помістя Сталтінґів.

Двоповерховий будинок з височезними білими колонами та просторим балконом відразу ж видався Перл знайомим. Світла, обставлена добротними меблями вітальня. Ось – матусин рояль. Далі – книжкова шафа. Спальня. Їдальня. Усе точнісінько так, як розповідала мама. А з вікна – Перл підбігла до підвіконня – було видно сад із фруктовими деревами. Та ж вона це все пам'ятала! Десь на денці серця.... Це її рідний будинок.

Будинок, де вона вперше побачила мамині великі добрі очі, почула її тихий і ніжний голос, де матусина лагідна рука вперше торкнулася її волоссячка. Саме тут, у Вірґінії!

Усе подобалося дівчинці вдома: велика весела і дружна родина, звані вечері, праця на безмежних полях, збір урожаїв у садках і городах, догляд за свійською худобою та домашньою птицею. А от у школі, серед своїх ровесників, Перл не знаходила справжніх друзів.

– Дивачка! – перешіптувалися за її спиною.

– Кумедна якась! – казали услід.

Та ж як не дивуватися чудійці Перл? Розмовляє китайською мовою, вимальовує дивні знаки – ієрогліфи, ще й весь час розповідає про заморський край! Спочатку однокласники її слухали уважно, та згодом інтерес ущух. Оповідки Перл уже нікого не цікавили.

«Чому? – не вірилося дівчинці. – Адже вони й не уявляють краси Китаю...»

Тепер, в Америці, вона дивилася на своє ще недовге, але вже таке насичене подіями життя, мов крізь скельця калейдоскопу. Крутни в один бік – велич Західної Вірґінії, крутни в інший – дивовижний Китай. Неймовірно! Перл вирішила, що колись вона напише про ці враження цілісіньку історію, яка бентежитиме і дивуватиме читачів та слухачів, точнісінько, як казки її любої нянечки Ванґ.

Упродовж усього шкільного року Перл добре вчилася.

Нові знання захоплювали її, а з ними росло й бажання дізнаватися більше цікавинок. Утім, на початку навчального року татко Авесалом вирішив, що час повертатися до Китаю.

– Усе налагодилося, – сказав він, пробігаючи очима листа, – нас чекають!

«Звісно, чекають! – снували радісні дитячі думки. – Там же моя ріднесенька Ванґ!»

Родина Сайденстрікерів знову попрямувала на Схід. Відтак Захід і Схід для Перл тісно сплелись у єдине ціле.

7.

Барвистий Китай відрізнявся від Америки і своїми гучними та яскравими святами.

Ох, і розваги! Нічого й вигадувати не треба! З головою занурюйся у феєричні вуличні гуляння! Танці золотогривих левів, водіння вогненно-червоних драконів, змагання на височезних ходулях... А на завершення – гра на тамтамах і феєрверки! І ось тобі – тамтешній Новий рік! Новий рік по-китайськи! Улюблене свято няньки Ванґ!

Перл же понад усі свята любила Різдво.

Затишне й тепле, воно завжди святкувалося в колі сім'ї. Матуся оздоблювала оселю невеликим деревцем гостролисту, зусібіч обліпленого червоними ягодами. На обважнілі гілки одягалося кілька панчішок для подарунків, які діти, Перл та її сестричка Клауд, отримували після читання історії про народження Ісуса Христа.

(І треба ж таке?! Цього Різдва Перл отримала омріяну ляльку! Красунечку ляльку в пишній сукенці!)

А далі: святкова вечеря в місіонерській громаді. Густий суп із устриць, запечена золотава гуска, гарнір із пахучими приправами, пухкий сливовий пудинґ... Смакота! Утім для Перл вечеря означала ще й дві важливі речі: необхідність одягати вишукане вбрання (що не дуже подобалося сором'язливій дівчинці) і довгі розмови про все на світі винятково англійською мовою (що, на противагу першому факту, вельми тішило Перл).

Було й ще одне: на вечірках Перл, на прохання матусі, читала свої перші віршики! Вона хвилювалася, бентежилася... але все ж робила крок уперед і, тримаючи тремтячими руками аркуш із текстами, урочисто декламувала їх. І дорослі й малі щиро аплодували обдарованій дівчинці.

Після різдвяних вечірок, вже вдома, матуся проводила дітей до їхніх кімнат. Вона зазвичай сідала на край ліжечка і розповідала про першу Різдвяну Зірку, котра сповіщала про народження Сина Божого.

Перл вдивлялася в шибку й уважно розглядала велику яскраву зорю. Їй здавалося, що в променях світла вона бачить Господа, який підіймає Святу Зірку над землею. Його руки – сильні й дужі! Схожі на таткові... А біля нього, Господа Бога, стоять її братики – Арті, Маді, Едіт і маленький Клайд. Усміхнені та щасливі.

Перл довго дивилася на Різдвяну Зірку і тихо дякувала Богові молитвою – і за свято, і за Схід і Захід, і за Південь та Північ, і за ту далеку й вічну сторону світу, яка зветься Небесами.

Вона дякувала за Велику Землю, де живуть люди з добрими серцями і чистими душами – землю Благословенну!..

Перл Комфорт Сайденстрікер Бак (1892–1973 рр.) – американська письменниця, журналістка, перекладачка, громадський діяч. Народилася 26 червня 1892 р. в м. Гілсборо, штат Західна Віргінія. Як донька пресвітеріанських місіонерів Перл С. Бак провела майже всі дитячі роки в Китаї. По закінченні Шанхайського пансіонату для дівчаток поїхала до США, де вступила до Рендольф-Мейконського коледжу, а згодом отримала ступінь магістра в Корнельському (1926 р.) і Йєльському (1933 р.) університетах.

Здобувши освіту, письменниця повернулася до Китаю навчати місцевих дітей грамоті. Проживаючи в Китаї, Перл Бак активно писала і друкувала свої твори в американській періодиці.

Перший її роман «Східний вітер, західний вітер» (1930 р.) був присвячений проблемам Заходу і Сходу. Другий роман «Земля» (1931 р.) став зразком «притчі про життя людей» і отримав Пулітцерівську премію (1932 р.).

У 1938 р. – за правдиве зображення дійсності в тексті – письменниця стала лавреатом Нобелівської премії з літератури. Вона була першою американкою, яка отримала таку відзнаку.

Перл Бак – авторка понад ста книг, третина з яких – дитячі казки і повісті.

У 1951 р. письменницю обрали членом Американської академії мистецтв і словесності. Упродовж життя вона отримала чимало премій, серед

яких – почесні наукові ступені Гарвардського та Йєльського університетів.

Письменниця брала активну участь у громадському житті Америки і Китаю. Вона організувала фонд допомоги азіатським дітям.

Перл С. Бак також стала названою матір'ю для дев'яти дітей різних національностей.

Письменниця пішла з життя 6 березня 1973 р. в місті Данбі, штат Вермонт, залишивши по собі вагомий слід у літературі США.

ЗМІСТ

ШЛЯХ, ОБРАНИЙ СЕРЦЕМ (передмова) 4

СМІЛИВИЙ МОРЕПЛАВЕЦЬ
Дитинство Христофора Колумба 6

КИШЕНЬКОВА КНИЖЕЧКА
Дитинство Джона Ньюбері 24

ТАЄМНИЦІ НАТУРАЛІСТА
Дитинство Чарльза Дарвіна 40

ВІЛЬНА ПТАШКА
Дитинство Дніпрової Чайки 58

ЗЕМЛЯ БЛАГОСЛОВЕННА
Дитинство Перл Сайденстрікер Бак. 72

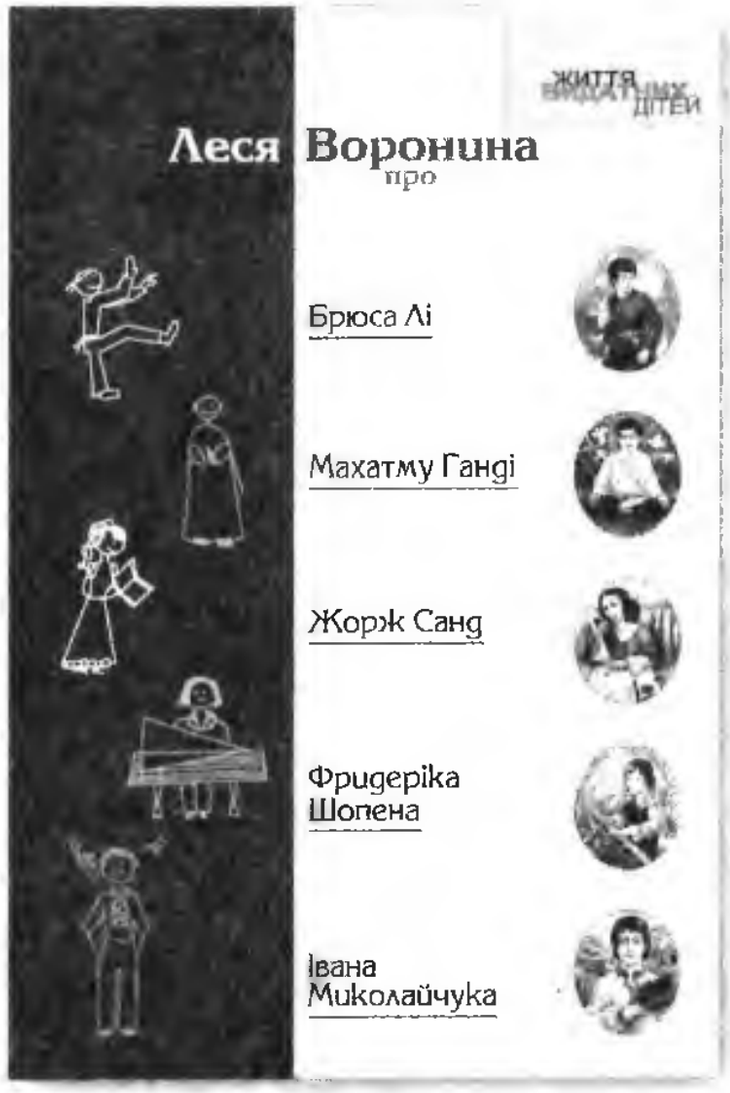

Леся Воронина. Леся Воронина про Брюса Лі, Махатму Ганді, Жорж Санд, Фридеріка Шопена, Івана Миколайчука: оповідання. – К.: Грані-Т, 2010. – 128 с., іл.

Видатна дитяча письменниця вибрала свою «п'ятірку» улюблених героїв, дитинство яких залишається для неї таємничим і навіть оповитим романтичним серпанком. Француженка Жорж Санд, поляк Фредерік Шопен, індієць Махатма Ганді, китаєць Лі Суй Лунг (більше відомий як Брюс Лі), українець Іван Миколайчук – усі вони в дитинстві мали чудові «з'яви», після яких утвердились у тому, ким і яким треба бути.

Видатний французький письменник
Антуан де Сент-Екзюпері стверджував,
що «всі ми родом з дитинства».
Наші дорослі досягнення ґрунтуються
на дитячих спогадах та мріях. Ті, кому пощастило
вчасно виявити свій талант, щасливі та відомі
всьому світові. Історії геніального дитинства
із серії «Життя видатних дітей» допоможуть
вам і вашій дитині виявити саме той
неповторний талант, що зробить
вас батьками видатної особистості.

ГРАНІ-Т

9 789664 653203

Scan by Tetyanka_